

Grupa Kapitałowa RAFAKO

GRUPA PBG

**ŚRÓDROCZNE SKRÓCONE
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE**

**za okres 9 miesięcy zakończony
30 września 2018 roku**

27 listopada 2018 roku

Spis treści

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	1
Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	2
Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	3
Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	4
Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	5
Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym.....	6
DODATKOWE NOTY OBJAŚNIAJĄCE	7
1. Informacje ogólne	7
2. Podstawa sporządzenia śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego	7
3. Istotne zasady (polityka) rachunkowości	8
3.1. Korekta zasad rachunkowości dotyczących sposobu rozpoznawania rezerw z tytułu napraw gwarancyjnych	9
3.2. MSSF 15	9
3.3. MSSF 9	10
3.4. Wdrożenie MSSF 16	11
3.5. Wpływ zmian na dane finansowe w pozycjach sprawozdania z sytuacji finansowej Grupy.....	12
3.6. Korekta prezentacji przychodów i kosztów z tytułu odpisów aktualizujących wartość należności handlowych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów.....	14
4. Istotne wartości oparte na profesjonalnym osądzie i szacunkach.....	15
4.1. Profesjonalny osąd.....	15
4.2. Niepewność szacunków	15
5. Zmiana szacunków	18
6. Segmenty operacyjne	18
7. Zakres skonsolidowanego sprawozdania finansowego	24
8. Zmiany w strukturze Grupy Kapitałowej.....	25
9. Sezonowość lub cykliczność działalności Grupy.....	25
10. Informacje dotyczące umów	25
11. Rodzaj i kwoty pozycji w znaczący sposób wpływających na aktywa, zobowiązania, kapitał, wynik finansowy oraz przepływy środków pieniężnych	28
11.1. Przychody ze sprzedaży, koszty sprzedaży, przychody i koszty operacyjne oraz finansowe	28
11.2. Podatek dochodowy	29
11.3. Istotne pozycje wykazane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	31
11.4. Rzeczowe aktywa trwałe	32
11.5. Nabycie i sprzedaż składników rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	33
11.6. Wartość firmy	33
11.7. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności - długoterminowe	33
11.8. Akcje/udziały w pozostałych jednostkach.....	34
11.9. Aktywa finansowe długoterminowe	34
11.9.1. Obligacje	34
11.10. Zapasy	35
11.11. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności – krótkoterminowe	36
11.12. Inne aktywa finansowe krótkoterminowe	37
11.13. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	37
11.14. Odpisy aktualizujące wartość skonsolidowanych aktywów	39
11.15. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy	40
11.15.1. Zabezpieczenia ustanowione na środkach trwałych	40
11.15.2. Zabezpieczenia ustanowione na wartościach niematerialnych	40
11.15.3. Zabezpieczenia ustanowione na akcjach/udziałach.....	40
11.15.4. Zabezpieczenia ustanowione na zapasach.....	41
11.15.5. Zabezpieczenia ustanowione na należnościach handlowych.....	41
11.16. Kapitał podstawowy.....	41
11.17. Wartość nominalna akcji.....	41
11.18. Prawa akcjonariuszy.....	41
11.19. Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	41
11.20. Zysk/(strata) przypadający na jedną akcję	42
11.21. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania - długoterminowe	42
11.22. Zobowiązania i rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych - długoterminowe.....	43
11.23. Świadczenia pracownicze po okresie zatrudnienia oraz inne świadczenia.....	43
11.24. Pozostałe rezerwy długoterminowe	43
11.25. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania – krótkoterminowe	44
11.26. Zobowiązania i rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych – krótkoterminowe	44

11.27. Pozostałe rezerwy krótkoterminowe	44
12. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym	44
13. Instrumenty pochodne	45
14. Instrumenty finansowe	45
15. Kredyty i pożyczki	46
16. Zarządzanie kapitałem	47
17. Rezerwy na koszty	47
17.1. Rezerwa na koszty kar z tytułu nieterminowej realizacji lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych umów	47
17.2. Zmiana stanu rezerw, zobowiązań i rozliczeń międzyokresowych wykazanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej	48
18. Emisja, wykup i spłata dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych	49
19. Wypłacone lub zadeklarowane dywidendy	49
20. Zobowiązania inwestycyjne	49
21. Zmiany pozycji pozabilansowych, informacje o udzieleniu przez Grupę poręczeń kredytu, pożyczki lub udzieleniu gwarancji	49
22. Sprawy sporne, postępowania sądowe	50
23. Informacje o Zarządzie i Radzie Nadzorczej jednostki dominującej	51
24. Transakcje z udziałem członków Zarządu i Rady Nadzorczej	51
25. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	52
26. Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz	53
27. Zwięzły opis istotnych dokonań lub niepowodzeń Grupy w trzecim kwartale 2018 roku	53
28. Zestawienie zmian w stanie posiadania akcji RAFAKO S.A. lub uprawnień do nich (opcji) przez osoby zarządzające i nadzorujące jednostek należących do Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją, zgodnie z posiadanymi przez RAFAKO S.A. informacjami, w okresie od przekazania poprzedniego sprawozdania finansowego	54
29. Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na WZ RAFAKO S.A., jednostki dominującej na dzień przekazania niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego	55
30. Wynagrodzenia członków Zarządu i Rady Nadzorczej jednostki dominującej oraz spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej	56
31. Portfel zamówień	57
32. Czynniki mające istotny wpływ na wyniki do uzyskania w czwartym kwartale 2018 roku	57
33. Zdarzenia następujące po zakończeniu okresu sprawozdawczego	58

Załącznik:

1. Śródroczne skrócone sprawozdanie finansowe RAFAKO S.A. za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku

	Nota	Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018	Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017 <i>(przekształcone)</i>	Okres 3 miesięcy zakończony 30 września 2018	Okres 3 miesięcy zakończony 30 września 2017 <i>(przekształcone)</i>
Działalność kontynuowana					
Przychody ze sprzedaży	11.1	883 216	1 328 667	259 085	456 798
Przychody ze sprzedaży produktów i usług		881 516	1 326 745	258 168	456 931
Przychody ze sprzedaży materiałów		1 700	1 922	917	(133)
<hr/>					
Koszty sprzedanych produktów i usług	11.1	(796 962)	(1 194 092)	(235 995)	(402 307)
Koszty sprzedanych materiałów		(1 116)	(1 053)	(361)	(477)
<hr/>					
Zysk/(strata) brutto ze sprzedaży		85 138	133 522	22 729	54 014
<hr/>					
Pozostałe przychody operacyjne	11.1	11 356	2 245	3 211	660
Koszty sprzedaży	11.1	(18 570)	(24 967)	(5 719)	(8 225)
Koszty ogólnego zarządu		(38 804)	(45 065)	(12 247)	(15 211)
Pozostałe koszty operacyjne	11.1	(5 689)	(7 276)	(160)	(1 036)
<hr/>					
Zysk/(strata) z działalności operacyjnej		33 431	58 459	7 814	30 202
<hr/>					
Przychody finansowe	11.1	6 229	1 554	604	391
Koszty finansowe	11.1	(4 165)	(8 264)	(1 651)	29
<hr/>					
Zysk /(strata) brutto		35 495	51 749	6 767	30 622
<hr/>					
Podatek dochodowy	11.2	(14 248)	(25 517)	(5)	(12 850)
<hr/>					
Zysk/(strata) netto z działalności kontynuowanej		21 247	26 232	6 762	17 772

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku

Nota	Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018	Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017 (przekształcone)	Okres 3 miesięcy zakończony 30 września 2018	Okres 3 miesięcy zakończony 30 września 2017 (przekształcone)
Inne całkowite dochody za okres	(1 519)	(997)	(1 023)	(882)
<i>Pozycje podlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych</i>				
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	(369)	(194)	(244)	(5)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej przypadające na udziały niekontrolujące	8	(1)	(5)	7
Inne całkowite dochody netto podlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych	(361)	(195)	(249)	2
<i>Pozycje niepodlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych</i>				
Inne całkowite dochody wynikające z zysków/(strat) aktuarialnych	(1 429)	(991)	(955)	(1 091)
Podatek dochodowy dotyczący innych całkowitych dochodów	271	189	181	207
Inne całkowite dochody netto niepodlegające przekwalifikowaniu do zysku/(straty) w kolejnych okresach sprawozdawczych	(1 158)	(802)	(774)	(884)
Całkowity dochód za okres	19 728	25 235	5 739	16 890
Wynik netto przypadający:	21 247	26 232	6 762	17 772
Akcjonariuszom jednostki dominującej	21 671	25 845	7 028	17 490
Akcjonariuszom niekontrolującym	(424)	387	(266)	282
Całkowity dochód przypadający:	19 728	25 235	5 739	16 890
Dochody całkowite akcjonariuszy jednostki dominującej	20 144	24 849	6 010	16 601
Dochody całkowite udziałów niekontrolujących	(416)	386	(271)	289
Średnia ważona liczba akcji	127 431 998	84 931 998	127 431 998	84 931 998
Podstawowy/rozwodniony zysk/(strata) na jedną akcję w złotych	11.20 0,17	0,31	0,05	0,21

Racibórz, dnia 27 listopada 2018 roku

Jerzy Wiśniewski	Jarosław Dusiło	Agnieszka Wasilewska-Semal	Jolanta Markowicz
Prezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu	Główny Księgowy

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 30 września 2018 roku

	Nota	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)	30 września 2017 (przekształcone)
AKTYWA				
Aktywa trwałe (długoterminowe)				
Rzeczowe aktywa trwałe	11.4	163 895	170 934	172 923
Wartość firmy		9 166	9 166	9 166
Wartości niematerialne		8 046	8 905	9 171
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności długoterminowe	11.7	39 841	39 385	45 229
Akcje i udziały	11.8	1 358	242	293
Aktywa finansowe długoterminowe	11.9	16 318	17 700	25 600
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	11.2	34 473	42 542	38 740
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		9 825	1 689	–
		282 922	290 563	301 122
Aktywa obrotowe (krótkoterminowe)				
Zapasy	11.10	27 538	28 823	15 364
Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności krótkoterminowe	11.11	371 001	485 916	323 042
Należności z tytułu wyceny umów o usługę	10	369 280	259 119	348 787
Należności z tytułu podatku dochodowego		190	104	2 391
Instrumenty pochodne		–	479	13
Pozostałe aktywa finansowe krótkoterminowe	11.12	5 465	4 747	6 112
Udzielone pożyczki krótkoterminowe		11 697	10 010	–
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	11.13	123 845	180 291	140 068
Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe		14 408	21 076	19 399
		923 424	990 565	855 176
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży		88	125	35
SUMA AKTYWÓW		1 206 434	1 281 253	1 156 333

Racibórz, dnia 27 listopada 2018 roku

Jerzy Wiśniewski	Jarosław Dusiło	Agnieszka Wasilewska-Semal	Jolanta Markowicz
Prezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu	Główny Księgowy

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 30 września 2018 roku

Nota	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)	30 września 2017 (przekształcone)
PASYWA			
Kapitał własny			
Kapitał podstawowy	11.16 254 864	254 864	169 864
Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	11.19 165 119	173 708	95 340
Kapitał zapasowy	189 431	182 242	182 242
Różnice kursowe z przeliczenia oddziału zagranicznego	(804)	(433)	(291)
Zyski zatrzymane/Niepokryte straty, w tym:	(30 135)	(52 050)	646
zyski/(straty) z lat ubiegłych	(51 806)	(54 270)	(25 199)
zysk/(strata) netto bieżącego okresu	21 671	2 220	25 845
	578 475	558 331	447 801
Kapitał udziałowców niekontrolujących	8 211	8 628	9 296
	586 686	566 959	457 097
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty bankowe i pożyczki	70	-	-
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	2 108	2 106	2 352
Zobowiązania i rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych	11.22, 11.23 21 216	21 184	23 614
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania długoterminowe	11.21 24 359	38 779	43 119
Pozostałe rezerwy długoterminowe	11.24 32 318	29 497	5 555
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego	220	65	59
	80 291	91 631	74 699
Zobowiązania krótkoterminowe			
Bieżąca część oprocentowanych kredytów bankowych i pożyczek	15 111 669	98 728	81 976
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	2 331	2 445	2 588
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania krótkoterminowe	11.25 345 369	415 013	407 466
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	579	2 280	-
Zobowiązania i rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych	11.26, 11.23 31 089	34 666	35 876
Zobowiązania z tytułu wyceny umów o usługę	10 18 469	18 692	42 113
Pozostałe rezerwy krótkoterminowe	11.27 9 564	34 931	38 691
Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	19 612	15 628	14 664
Dotacje	775	280	1 163
	539 457	622 663	624 537
Zobowiązania razem	619 748	714 294	699 236
SUMA PASYWÓW	1 206 434	1 281 253	1 156 333

Racibórz, dnia 27 listopada 2018 roku

Jerzy Wiśniewski   Jarosław Dusiło   Agnieszka Wasilewska-Semail   Jolanta Markowicz

Prezes Zarządu   Wiceprezes Zarządu   Wiceprezes Zarządu   Główny Księgowy

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku

	Nota	Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018	Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017 (przekształcone)
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk/(strata) brutto		35 495	51 749
Korekty o pozycje:			
Amortyzacja		(100 494)	46 204
(Zyski)/straty z tytułu różnic kursowych		10 984	10 513
Odsetki i dywidendy, netto		2	-
(Zysk)/strata na działalności inwestycyjnej		2 721	1 611
Zwiększenie/ (zmniejszenie) stanu zobowiązań/aktywów z tytułu wyceny instrumentów pochodnych		(4 000)	(1 697)
(Zwiększenie)/ zmniejszenie stanu należności	11.3	479	163
(Zwiększenie)/ zmniejszenie stanu zapasów		114 540	396 326
Zwiększenie/ (zmniejszenie) stanu zobowiązań i rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych z wyjątkiem kredytów i pożyczek	11.3	1 285	(1 381)
Zmiana stanu rezerw i rozliczeń międzyokresowych	11.3	(88 181)	(179 649)
Zmiana stanu rozliczeń z tytułu umów o usługę budowlaną	11.3	(20 030)	(11 496)
Podatek dochodowy (zapłacony)/otrzymany		(110 384)	(163 214)
Pozostałe		(7 561)	(4 930)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		(64 999)	97 953
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych		1 225	1 641
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych		(1 332)	(3 293)
Sprzedaż aktywów finansowych		4 139	3 685
Nabycie aktywów finansowych		(1 209)	(243)
Otrzymane spłaty pożyczek udzielonych		10 150	-
Udzielenie pożyczek		(11 500)	-
Odsetki od udzielonych pożyczek		140	-
Dywidendy i odsetki otrzymane		10	25
Pozostałe		(2)	-
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		1 621	1 815
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Spłata zobowiązań z tytułu leasingu finansowego		(2 771)	(2 032)
Wpływy z tytułu zaciągnięcia pożyczek/kredytów		13 884	-
Spłata pożyczek/kredytów		(877)	(64 573)
Spłata odsetek od kredytów		(29)	-
Odsetki zapłacone		(2 261)	(1 990)
Prowizje bankowe		(1 111)	(90)
Pozostałe		519	1 654
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		7 354	(67 031)
Zwiększenie (zmniejszenie) netto stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		(56 024)	32 737
Różnice kursowe netto		(422)	(193)
Środki pieniężne na początek okresu		180 291	107 524
Środki pieniężne na koniec okresu		123 845	140 068

Racibórz, dnia 27 listopada 2018 roku

Jerzy Wiśniewski	Jarosław Dusiło	Agnieszka Wasilewska-Semail	Jolanta Markowicz
Prezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu	Główny Księgowy

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku

	Kapitał podstawowy	Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	Kapitał zapasowy	Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	Zyski zatrzymane/ Niepokryte straty	Razem	Udziały niekontrolujące	Kapitał własny ogółem
Na 1 stycznia 2018 roku	254 864	173 708	182 242	(433)	(8 756)	601 625	8 628	610 253
Korekta bilansu otwarcia	-	-	-	-	(43 294)	(43 294)	-	(43 294)
Na 1 stycznia 2018 roku (przekształcone)	254 864	173 708	182 242	(433)	(52 050)	558 331	8 628	566 959
Zysk/(strata) z działalności kontynuowanej	-	-	-	-	21 671	21 671	(424)	21 247
Inne całkowite dochody	-	-	-	(371)	(1 157)	(1 528)	8	(1 520)
Podział zysku z lat ubiegłych	-	(8 589)	7 189	-	1 400	-	-	-
Na 30 września 2018 roku	254 864	165 119	189 431	(804)	(30 135)	578 475	8 211	586 686
Na 1 stycznia 2017 roku	169 864	95 340	175 365	(97)	(5 617)	434 855	8 996	443 851
Korekta bilansu otwarcia	-	-	-	-	(11 903)	(11 903)	-	(11 903)
Na 1 stycznia 2017 roku (przekształcone)	169 864	95 340	175 365	(97)	(17 520)	422 952	8 996	431 948
Zysk/(strata) z działalności kontynuowanej	-	-	-	-	25 845	25 845	387	26 232
Inne całkowite dochody	-	-	-	(194)	(802)	(996)	(1)	(997)
Podział zysku z lat ubiegłych	-	-	6 877	-	(6 877)	-	-	-
Zmiana struktury Grupy Kapitałowej	-	-	-	-	-	-	(86)	(86)
Na 30 września 2017 roku (przekształcone)	169 864	95 340	182 242	(291)	646	447 801	9 296	457 097

Racibórz, dnia 27 listopada 2018 roku

Jerzy Wiśniewski	Jarosław Dusiło	Agnieszka Wasilewska-Semal	Jolanta Markowicz
Prezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu	Wiceprezes Zarządu	Główny Księgowy

DODATKOWE NOTY OBJAŚNIAJĄCE

1. Informacje ogólne

Grupa Kapitałowa RAFAKO („Grupa”, „Grupa Kapitałowa”) składa się z RAFAKO S.A. („jednostka dominująca”, „Spółka”) i jej spółek zależnych przedstawionych w nocie 7.

RAFAKO S.A. jest spółką akcyjną z siedzibą w Raciborzu, ul. Łąkowa 33, której akcje znajdują się w publicznym obrocie. Spółka została utworzona aktem notarialnym dnia 12 stycznia 1993 roku. W dniu 24 sierpnia 2001 roku została wpisana do rejestru przedsiębiorców pod numerem KRS 34143 prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Gliwicach, X Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Jednostce dominującej nadano numer statystyczny REGON 270217865.

Czas trwania jednostki dominującej oraz jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej jest nieoznaczony.

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy obejmuje okres 9 miesięcy zakończony dnia 30 września 2018 roku oraz zawiera skonsolidowane dane porównawcze za okres 9 miesięcy zakończony dnia 30 września 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku. Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów obejmuje dane za okres 9 miesięcy zakończony dnia 30 września 2018 roku oraz dane porównawcze za okres 9 miesięcy zakończony dnia 30 września 2017 roku nie były przedmiotem przeglądu lub badania przez biegłego rewidenta.

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy jest działalność w zakresie inżynierii w obszarze energetyki i związane z nią doradztwo techniczne (PKD 71.12 Z).

Grupa Kapitałowa RAFAKO świadczy usługi generalnego wykonawstwa inwestycji dla branży ropy i gazu oraz energetyki, dla której oferuje własne rozwiązania technologiczne. Projektuje i produkuje kotły, w tym na parametry nadkrytyczne oraz urządzenia ochrony środowiska, w tym instalacje odsiarczania i odazotowania spalin.

Jednostka dominująca posiada Oddział w Turcji sporządzający samodzielne sprawozdanie finansowe, zgodne z prawem tureckim. Walutą funkcjonalną Oddziału jest EUR. W związku z zakończeniem realizacji projektów, dla których powołano oddział, Zarząd Spółki podjął decyzję o jego likwidacji.

Niniejsze śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd jednostki dominującej w dniu 27 listopada 2018 roku.

Śródroczny skonsolidowany wynik finansowy może nie odzwierciedlać w pełni możliwego do zrealizowania wyniku finansowego za rok obrotowy.

2. Podstawa sporządzenia śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Niniejsze śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy za okres 9 miesięcy zakończony 30 marca 2018 roku zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości nr 34 „Śródroczna Sprawozdawczość Finansowa” zatwierdzonym przez UE („MSR 34”).

Śródroczne skonsolidowane skrócone sprawozdanie finansowe nie obejmuje wszystkich informacji oraz ujawnień wymaganych w rocznym sprawozdaniu finansowym i należy je czytać łącznie ze skonsolidowanym sprawozdaniem Grupy za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku zatwierdzonym do publikacji w dniu 5 kwietnia 2018 roku.

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej RAFAKO zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, zmodyfikowaną dla instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej.

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest przedstawione w złotych polskich („PLN”), a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych.

Grupa zastosowała MSSF według stanu obowiązującego dla sprawozdań finansowych za rok rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku.

Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone przy założeniu kontynuacji działalności gospodarczej przez spółki Grupy w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym.

Najistotniejszym czynnikiem mającym wpływ na kontynuację działalności Grupy Kapitałowej RAFAKO jest sytuacja finansowa jednostki dominującej. Kluczową kwestią z perspektywy możliwości kontynuowania działalności przez Grupę jest zapewnienie odpowiedniego portfela zamówień na poziomie umożliwiającym generowanie dodatnich wyników finansowych oraz zapewnienie dostępu do finansowania, niezbędnego do realizacji pozyskanych kontraktów. Najistotniejszym czynnikiem mającym wpływ na kontynuację działalności Grupy jest tym samym sytuacja finansowa jednostki dominującej.

Na koniec września 2018 roku wartość portfela zamówień Grupy wyniosła 3,16 mld złotych (w porównaniu do 3,05 mld złotych na koniec września 2017 roku). W ramach realizacji zakładanej strategii od początku bieżącego roku do dnia publikacji niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupa pozyskała nowe kontrakty o wartości 857 mln złotych, z czego 639 mln złotych w segmencie energetyki oraz 218 mln złotych w segmencie ropy naftowej i gazu ziemnego (to jest w nowym strategicznym obszarze działalności). Do najważniejszych kontraktów pozyskanych w 2018 roku zaliczyć można m.in. kontakt na budowę instalacji odsiarczania spalin II w Elektrowni Ostrołęka B o wartości 199,2 mln złotych netto (tj. 245 mln złotych brutto), z czego udział jednostki dominującej wynosi 126,2 mln złotych netto, kontrakt na modernizację instalacji odsiarczania spalin na blokach nr 3 i 4 oraz 5 i 6 w Elektrowni Bełchatów o wartości 181,6 mln złotych netto (tj. 223,4 mln złotych brutto) oraz kontrakt na budowę gazociągu DN700 Szczecin – Gdańsk, odcinek Goleniów Płoty o wartości 124,9 mln złotych netto (tj. 153,6 mln złotych brutto). Grupa dokłada wszelkich starań, aby wartość kontraktów znajdujących się w portfelu zamówień, pozwalała na zabezpieczenie przychodów niezbędnych do pokrycia kosztów działalności operacyjnej oraz wygenerowania dodatniego wyniku finansowego w perspektywie długoterminowej, w tym również po zakończeniu realizacji kontraktu na budowę bloku energetycznego 910MW w Jaworznie. Zgodnie z przyjętymi kierunkami rozwoju Grupa aktywnie uczestniczy w postępowaniach przetargowych i spodziewa się pozyskania kolejnych istotnych kontraktów takich jak na przykład: tłocznia gazu Kędzierzyn oraz instalacji odsiarczania spalin.

Kluczowym czynnikiem, który może wpłynąć na możliwość pozyskania nowych kontraktów jest zapewnienie dostępu do finansowania, w tym przede wszystkim pozyskanie takich instrumentów finansowych jak: gwarancje należytego wykonania oraz gwarancje zwrotu zaliczek. W ramach tych działań, w kwietniu bieżącego roku, jednostka dominująca zawarła z HSBC Bank Polska S.A. umowę o linię na gwarancje bankowe w wysokości 20,5 mln euro przeznaczone na finansowanie kontraktów realizowanych przez RAFAKO S.A. Ponadto, w czerwcu bieżącego roku, jednostka dominująca podpisała z PKO BP S.A. aneks do umowy limitu kredytowego wielocelowego, na mocy którego wydłużono okres finansowania do czerwca 2019 roku oraz zostały ustalone limity dla udzielanych Spółce produktów kredytowych, w tym: 70 mln złotych dla kredytu w rachunku bieżącym, 80 mln złotych dla kredytu odnawialnego, 150 mln złotych dla gwarancji bankowych, jednak łączne wykorzystanie wszystkich instrumentów nie może być wyższe niż 200 mln złotych. Obecny poziom udostępnionych RAFAKO S.A. linii kredytowych i gwarancyjnych jest na bieżąco wykorzystywany w pełnej wysokości, a jednostka dominująca w związku z planami rozbudowy portfela zamówień, ubiega się o dodatkowe limity gwarancyjne.

Struktura aktualnego portfela zamówień Grupy charakteryzuje się zapotrzebowaniem na kapitał obrotowy, w tym pochodzący ze środków własnych. Uwolnienie zaangażowanych środków będzie następowało stopniowo wraz z postępem prac na kontraktach i osiągnięciu kolejnych kamieni milowych, tj. po wykonaniu określonego zakresu prac, zgodnie z obowiązującymi zapisami i harmonogramami rzeczowo-finansowymi. Środki te w dalszej kolejności, będą mogły zostać wykorzystane jako dodatkowe zabezpieczenie zapotrzebowania na kapitał obrotowy na nowo pozyskanych projektach. Na podstawie przeprowadzonych przez Grupę analiz stwierdzono, że sytuacja płynnościowa jest stabilna, a zatem sprawozdanie finansowe sporządzono przy założeniu kontynuowania działalności.

3. Istotne zasady (polityka) rachunkowości

Grupa w roku 2018 dokonała zmiany stosowanych zasad rachunkowości oraz korekt prezentacyjnych, w związku z czym dokonała przekształcenia danych porównawczych za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2017 roku, za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017 roku oraz na dzień 1 stycznia 2017 roku z uwzględnieniem aktualnych zasad (polityki) rachunkowości opisanych poniżej.

3.1. Korekta zasad rachunkowości dotyczących sposobu rozpoznawania rezerw z tytułu napraw gwarancyjnych

Spółki Grupy tworzyły rezerwy na naprawy gwarancyjne w następstwie oszacowania spodziewanych i możliwych do oszacowania kosztów nadzoru, napraw, prac i robót gwarancyjnych związanych z zobowiązaniami kontraktowymi Grupy, wynikającymi z zakończenia realizacji umowy o usługę budowlaną. W trakcie prac nad wdrożeniem MSSF 15, Grupa dokonała rewizji swojego stanowiska i uznała, że zmiana stosowanej metody rozpoznawania rezerw w miarę postępu poziomu zaawansowania umowy, a nie po jego zakończeniu, w wyższym stopniu odzwierciedli rzeczywisty wynik kontraktu i poziom kapitałów Grupy.

3.2. MSSF 15

Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 15 Przychody z umów z klientami („MSSF 15”), który został wydany w maju 2014 roku, a następnie zmieniony w kwietniu 2016 roku ustanawia tzw. Model Pięciu Kroków rozpoznawania przychodów wynikających z umów z klientami. Zgodnie z MSSF 15 przychody ujmują się w kwocie wynagrodzenia, które – zgodnie z oczekiwaniem jednostki – przysługują jej w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi.

Grupa zastosowała MSSF 15 od dnia wejścia w życie standardu, z zastosowaniem zmodyfikowanej metody retrospektywnej, tj. z łącznym efektem pierwszego zastosowania standardu ujętym w dniu pierwszego zastosowania, tj. na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Spółki Grupy prowadzą działalność w obszarze generalnego wykonawstwa kompletnych obiektów realizowanych „pod klucz” dla energetyki oraz branży ropy i gazu.

a) Sprzedaż towarów

Przedmiotem umów z klientami jest projektowanie, produkcja, dostawa, budowa, montaż, rozruch i serwis urządzeń i obiektów energetycznych. Jeżeli umowa zawiera tylko jedno zobowiązanie do wykonania świadczenia – sprzedaż towaru, Grupa ocenia, że wpływ przyjęcia MSSF 15 na ujmowanie przychodów oraz wyniki finansowe Grupy z tytułu takich umów nie będzie istotny. Przychód będzie rozpoznawany w określonym momencie, tj. gdy klient uzyska kontrolę nad towarem.

W ramach oceny wpływu wprowadzenia MSSF 15, Grupa rozważyła m.in. następujące aspekty:

i. Wynagrodzenie zmienne

Niektóre umowy z klientami zawierają kwoty zmienne wynagrodzenia w związku z indeksacją cen o wskaźnik inflacji, powykonawczym rozliczeniem ceny w zależności od ostatecznego ciężaru wykonywanych elementów lub nakładaniem kar.

Zgodnie z MSSF 15, jeśli wynagrodzenie określone w umowie obejmuje kwotę zmienną, jednostka oszacowuje kwotę wynagrodzenia, do którego będzie uprawniona w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta i zalicza do ceny transakcyjnej część lub całość kwoty wynagrodzenia zmiennego wyłącznie w takim zakresie, w jakim istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nie nastąpi odwrócenie znaczącej części kwoty wcześniej ujętych skumulowanych przychodów w momencie, kiedy ustanie niepewność co do wysokości wynagrodzenia zmiennego.

- Prawo do zwrotu
Grupa realizuje kontrakty polegające głównie na dostawie wyrobów montowanych na budowie u kontrahenta lub budowie całych składników aktywów kontrahenta, w związku z czym nie rozpoznaje prawa do zwrotu.
- Indeksacja cen
Grupa realizuje umowy zawierające klauzule indeksacji ceny o wskaźnik inflacji.
- Rozliczenie powykonawcze uzależnione od ciężaru dostaw
Grupa realizuje kontrakty, w których finalna wartość wynagrodzenia zależna jest od ciężaru dostarczanych elementów. Rozliczenie wynagrodzenia zazwyczaj ma miejsce po zakończeniu dostaw.
- Kary umowne
Kary umowne naliczone Grupie przez klientów ujmowane są jako pomniejszenie przychodów ze sprzedaży.

ii. Gwarancje

Grupa udziela gwarancji na sprzedawane towary. Zazwyczaj gwarancje stanowią zapewnienie klienta, że dany produkt jest zgodny z ustaloną przez strony specyfikacją i nie stanowią dodatkowej usługi. W konsekwencji, większość istniejących gwarancji będzie dalej ujmowana zgodnie z MSR 37 *Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe*. Grupa nie zidentyfikowała w realizowanych umowach z klientami niestandardowych gwarancji rozszerzonych, w związku z czym nie rozpoznaje takich gwarancji jako oddzielnej usługi – ujmowanej jako zobowiązanie do wykonania świadczenia, do której przypisuje się część ceny transakcyjnej.

b) Sprzedaż pakietu dóbr i usług lub pakietu kilku usług, świadczonych w różnym okresie

Grupa realizuje kontrakty, na które składają się pakiety kilku dóbr lub usług świadczonych w różnym okresie, polegające na dostarczaniu kilku podobnych instalacji, z których klient uzyskuje ekonomiczne korzyści w różnych okresach.

Zgodnie z MSSF 15, cenę transakcyjną przypisuje się do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia na podstawie proporcjonalnej indywidualnej ceny sprzedaży. W wyniku przyjęcia MSSF 15 przypisanie ceny transakcyjnej do dóbr i usług w ramach pakietu, a w konsekwencji ujęcie przychodu, uległo zmianie. Grupa uważa, że klient jednocześnie otrzymuje i czerpie korzyści płynące ze świadczonej usługi, w miarę wykonywania przez jednostkę tej usługi. W konsekwencji Grupa przenosi kontrolę i tym samym spełnia zobowiązanie do wykonania świadczenia w miarę upływu czasu. A zatem zgodnie z MSSF 15, Grupa kontynuuje ujmowanie przychodów ze sprzedaży usług w miarę upływu czasu.

Grupa rozpoznaje przychody zgodnie z metodą stopnia zaawansowania, w korespondencji z pozycją „Aktywa z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną i związane z wyceną kontraktów rozliczenia międzyokresowe”. Zgodnie z MSSF 15, jeśli jednostka spełnia zobowiązanie, dokonując przekazania dóbr lub usług klientowi, zanim klient zapłaci wynagrodzenie lub przed terminem jego wymagalności, jednostka przedstawia umowę jako składnik aktywów z tytułu umowy, z wyłączeniem wszelkich kwot przedstawianych jako należności.

c) Zaliczki otrzymane od klientów

Grupa prezentuje zaliczki otrzymane od klientów w pozycji „Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania”. Zgodnie z MSSF 15, Grupa ocenia czy umowa zawiera istotny element finansowania. Grupa nie koryguje przyrzeczonej kwoty wynagrodzenia o wpływ istotnego elementu finansowania, jeśli w momencie zawarcia umowy oczekuje, że okres od momentu przekazania przyrzeczonego dobra lub usługi klientowi do momentu zapłaty za dobro lub usługę przez klienta wyniesie nie więcej niż jeden rok. Dla krótkoterminowych zaliczek Grupa nie wydziela istotnego elementu finansowania.

d) Inne korekty

Poza korektami opisanymi powyżej, zmianie ulegną inne pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej, w tym aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

W wyniku zastosowania MSSF 15 na dzień 31 grudnia 2017 roku, zyski zatrzymane Grupy na dzień 31 grudnia 2017 roku zmniejszyły się o 3,8 miliona złotych.

3.3. MSSF 9

Grupa zastosowała MSSF 9 od dnia wejścia w życie standardu, tj. od dnia 1 stycznia 2018 roku bez przekształcania danych porównawczych.

Grupa nie zanotowała istotnego wpływu wprowadzenia MSSF 9 na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz kapitał własny, z wyjątkiem skutków zastosowania MSSF 9 w zakresie utraty wartości. Grupa dokonała dodatkowych odpisów z tytułu utraty wartości, z negatywnym wpływem na kapitał własny. Ponadto, w wyniku zastosowania MSSF 9, zmieniła się klasyfikacja niektórych instrumentów finansowych.

a) Klasyfikacja i wycena

Grupa nie zanotowała istotnego wpływu na sprawozdanie z sytuacji finansowej oraz kapitały własne, w związku z zastosowaniem MSSF 9 w obszarze klasyfikacji i wyceny. Wszystkie aktywa finansowe wyceniane dotychczas w wartości godziwej, nadal są wyceniane w wartości godziwej.

Grupa skorzystała z możliwości wyboru i w przypadku akcji/ udziałów w spółkach nienotowanych, ujmuje ich zmiany wartości godziwej przez inne całkowite dochody, w związku z czym zastosowanie MSSF 9 nie miało istotnego wpływu na wyniki finansowe Grupy.

Posiadane przez Grupę dłużne papiery wartościowe (obligacje korporacyjne) są wyceniane w zamortyzowanym koszcie przez wynik finansowy, ponieważ celem biznesowym Grupy jest otrzymywanie przepływów pieniężnych w postaci spłaty kapitału.

Należności handlowe są utrzymywane dla uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, a Grupa nie sprzedaje należności handlowych w ramach faktoringu – są nadal wyceniane w zamortyzowanym koszcie przez wynik finansowy. Grupa korzysta z praktycznego zwolnienia i dla należności handlowych poniżej 12 miesięcy nie identyfikuje istotnych elementów finansowania.

b) Utrata wartości

Grupa wycenia odpis na oczekiwane straty kredytowe w kwocie równej 12-miesięcznym oczekiwany stratom kredytowym bądź oczekiwany stratom kredytowym w okresie życia instrumentu finansowego. W przypadku należności z tytułu dostaw i usług, Grupa stosuje uproszczone podejście i wycenia odpis na oczekiwane straty kredytowe w kwocie równej oczekiwany stratom kredytowym w całym okresie życia instrumentu.

c) Rachunkowość zabezpieczeń

Ponieważ MSSF 9 nie zmienia ogólnych zasad funkcjonowania rachunkowości zabezpieczeń Grupy, zastosowanie MSSF 9 nie będzie miało istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.

d) Inne korekty

Do oceny ryzyka kredytowego użyto zewnętrzne ratingi banków oraz publicznie dostępne informacje ze stron agencji ratingowych.

W wyniku zastosowania MSSF 9 na dzień 31 grudnia 2017 roku, zyski zatrzymane Spółki na dzień 31 grudnia 2017 roku zmniejszyły się o 19,2 miliona złotych.

3.4. Wdrożenie MSSF 16

W styczniu 2016 roku Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wydała Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 16 Leasing („MSSF 16”), który zastąpił MSR 17 Leasing, KIMSF 4 Ustalenie, czy umowa zawiera leasing, SKI 15 Leasing operacyjny – specjalne oferty promocyjne oraz SKI 27 Ocena istoty transakcji wykorzystujących formę leasingu. MSSF 16 określa zasady ujmowania dotyczące leasingu w zakresie wyceny, prezentacji i ujawniania informacji.

MSSF 16 wprowadza jednolity model rachunkowości leasingobiorcy i wymaga, aby leasingobiorca ujmował aktywa i zobowiązania wynikające z każdego leasingu z okresem przekraczającym 12 miesięcy, chyba że bazowy składnik aktywów ma niską wartość. W dacie rozpoczęcia leasingobiorca ujmuje składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania bazowego składnika aktywów oraz zobowiązanie z tytułu leasingu, które odzwierciedla jego obowiązek dokonywania opłat leasingowych.

Leasingobiorca odrębnie ujmuje amortyzację składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania i odsetki od zobowiązania z tytułu leasingu.

Leasingobiorca aktualizuje wycenę zobowiązania z tytułu leasingu po wystąpieniu określonych zdarzeń (np. zmiany w odniesieniu do okresu leasingu, zmiany w przyszłych opłatach leasingowych wynikającej ze zmiany w indeksie lub stawce stosowanej do ustalenia tych opłat). Co do zasady, leasingobiorca ujmuje aktualizację wyceny zobowiązania z tytułu leasingu jako korektę wartości składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania.

Spółki Grupy są leasingobiorcą w przypadku umów najmu powierzchni biurowych, samochodów oraz urządzeń co szerzej opisano w nocie 21.

Rachunkowość leasingodawcy zgodnie z MSSF 16 pozostaje zasadniczo niezmieniona względem obecnej rachunkowości zgodnie z MSR 17. Leasingodawca dalej będzie ujmował wszystkie umowy leasingowe z zastosowaniem tych samych zasad klasyfikacji co w przypadku MSR 17, rozróżniając leasing operacyjny i leasing finansowy.

MSSF 16 wymaga, zarówno od leasingobiorcy jak i od leasingodawcy, dokonywania szerszych ujawnień niż w przypadku MSR 17.

Leasingobiorca ma prawo wyboru pełnego bądź zmodyfikowanego podejścia retrospektywnego, a przepisy przejściowe przewidują pewne praktyczne rozwiązania.

MSSF 16 obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku i później. Wcześniejsze zastosowanie jest dozwolone w przypadku jednostek, które stosują MSSF 15 od daty lub przed datą pierwszego zastosowania MSSF 16. Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie MSSF 16.

Na dzień zatwierdzenia niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego do publikacji Zarząd jednostki dominującej jest w trakcie oceny wpływu wprowadzenia MSSF 16 na stosowane przez Grupę zasady (politykę) rachunkowości w odniesieniu do działalności Grupy lub jej wyników finansowych.

3.5. Wpływ zmian na dane finansowe w pozycjach sprawozdania z sytuacji finansowej Grupy

Porównywalne dane finansowe w pozycjach sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 1 stycznia 2018 roku, których prezentacja uległa zmianie w porównaniu do danych przedstawionych w sprawozdaniu finansowym za rok 2017, zostały skorygowane w zaprezentowany poniżej sposób:

	<i>Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności</i>		<i>Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe</i>	<i>Aktywa z tytułu podatku odroczonego</i>	<i>Zapasy</i>	<i>Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności</i>		<i>Należności z tytułu umów o usługę</i>	<i>Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe</i>	<i>Krótkoterminowe aktywa finansowe</i>
	<i>Długoterminowe aktywa finansowe</i>	<i>długoterminowe</i>				<i>krótkoterminowe</i>				
Przed korektą	24 769	41 163	–	32 783	14 560	501 233	279 908	–	–	5 201
Korekty bilansu otwarcia										
MSSF 15	–	–	–	492	14 263	–	(601)	–	–	–
MSSF 9 (odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych)	(7 069)	(89)	–	4 495	–	(12 541)	(1 888)	21 076	–	(454)
Rezerwy na naprawy gwarancyjne	–	–	–	4 772	–	–	–	–	–	–
Korekty prezentacji										
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	–	(1 689)	1 689	–	–	–	–	–	–	–
Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	–	–	–	–	–	(2 776)	(18 300)	–	–	–
Po korekcie	17 700	39 385	1 689	42 542	28 823	485 916	259 119	21 076	–	4 747

	Zyski zatrzymane/ Niepokryte straty	Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania długoterminowe	Zobowiązania i rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych długoterminowe	Pozostałe rezerwy długoterminowe	Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania krótkoterminowe	Zobowiązania z tytułu umów o usługę	Zobowiązania i rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych	Pozostałe rezerwy krótkoterminowe	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe
Przed korektą	(8 756)	43 811	20 536	–	435 965	60 636	2 768	–	–
MSSF 15	(3 790)	–	–	–	22 291	(4 284)	–	(63)	–
MSSF 9 (odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych)	(19 163)	–	–	–	1 617	–	–	–	–
Rezerwy na naprawy gwarancyjne	(20 341)	–	–	25 113	–	–	–	–	–
Rezerwa z tytułu Programu Dobrowolnych Odejść	–	(153)	153	–	(1 443)	–	1 443	–	–
Rezerwa na premie	–	(495)	495	–	(7 421)	–	7 421	–	–
Rezerwa na urlopy	–	–	–	–	(5 428)	–	5 428	–	–
Rezerwa na naprawy gwarancyjne	–	(4 384)	–	4 384	(11 464)	–	–	11 464	–
Zaliczki otrzymane od klientów	–	–	–	–	14 130	(14 130)	–	–	–
Zobowiązanie z tytułu wynagrodzeń	–	–	–	–	(8 519)	–	8 519	–	–
Zobowiązanie z tytułu ubezpieczeń społecznych	–	–	–	–	(9 087)	–	9 087	–	–
Rezerwy na straty	–	–	–	–	–	(15 461)	–	15 461	–
Rezerwy na kary	–	–	–	–	–	(8 069)	–	8 069	–
Rezerwa na badanie bilansu	–	–	–	–	(224)	–	–	–	224
Rozliczenia międzyokresowe dot. polis ubezpieczeniowych	–	–	–	–	(15 404)	–	–	–	15 404
Rezerwa na pozostałe koszty	–	–	–	–	–	(864)	–	864	–
Po korekcie	(52 050)	38 779	21 184	29 497	415 014	17 828	34 666	35 795	15 628

Dodatkowe noty objaśniające do śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego stanowią jego integralną część

Gdyby do ujmowania przychodów w okresie 9 miesięcy 2018 roku stosowano MSR 18 i MSR 11, poszczególne pozycje skonsolidowanego sprawozdania finansowego byłyby wyższe lub niższe o następujące kwoty:

Aktywa	
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	684
Zapasy	(339)
Aktywa i rozliczenia międzyokresowe z tytułu wyceny umów o usługę	<u>(2 180)</u>
Pasywa	
Zyski zatrzymane/ Niepokryte straty, w tym:	(2 914)
zysk (strata) z lat ubiegłych	4 509
zysk (strata) netto	(7 424)
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania	(9 042)
Zobowiązania z tytułu wyceny umów o usługę	11 515
Rezerwy z tytułu wyceny umów o usługę	<u>(1 393)</u>
Sprawozdanie z całkowitych dochodów	
Przychody ze sprzedaży	(23 457)
Koszt własny sprzedaży	14 688
Zysk/(strata) brutto	(8 769)
Podatek dochodowy	1 345
Zysk/(strata) netto	<u>(7 424)</u>
Zysk/(strata) na akcję z działalności kontynuowanej	<u>(0,06)</u>

3.6. Korekta prezentacji przychodów i kosztów z tytułu odpisów aktualizujących wartość należności handlowych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów

Grupa dokonała zmiany prezentacji odpisów aktualizujących wartość należności handlowych. Dotychczasowa prezentacja aktualizujących wartość należności handlowych w kosztach sprzedaży została zmieniona na prezentację tych odpisów w pozostałych przychodach lub kosztach operacyjnych. W ocenie Grupy, dokonana korekta przyczyni się do zwiększenia przejrzystości danych i ułatwi ich analizę uczestnikom rynku.

Porównywalne dane finansowe w pozycjach skonsolidowanego sprawozdania z całkowitych dochodów za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017 roku, których prezentacja uległa zmianie w porównaniu do danych przedstawionych w śródrocznym skróconym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017 roku, zostały skorygowane w zaprezentowany poniżej sposób:

	<i>Koszty sprzedaży</i>	<i>Pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>Koszty sprzedanych produktów i usług</i>	<i>Koszty sprzedanych towarów i materiałów</i>
Przed korektą	(28 079)	(4 164)	(1 194 941)	–
korekta prezentacji odpisów aktualizujących wartość należności handlowych	3 112	(3 112)	–	–
Korekta prezentacji kosztu sprzedanych towarów i materiałów	–	–	1 053	(1 053)
Rezerwy na naprawy gwarancyjne	–	–	(204)	–
Po korekcie	(24 967)	(7 276)	(1 194 092)	(1 053)

4. Istotne wartości oparte na profesjonalnym osądzie i szacunkach

4.1. Profesjonalny osąd

Sporządzenie śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy wymaga od Zarządu jednostki dominującej osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa i zobowiązania i powiązane z nimi noty oraz ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować istotne korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości.

W procesie stosowania zasad (polityki) rachunkowości Zarząd jednostki dominującej dokonał następujących osądów, które mają największy wpływ na przedstawiane wartości bilansowe aktywów i zobowiązań.

Klasyfikacja umów leasingu, w których Grupa występuje jako leasingobiorca

Spółki Grupy Kapitałowej występują jako strony umów leasingu. Spółki dokonują klasyfikacji leasingu jako operacyjnego lub finansowego w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji.

Identyfikacja wbudowanych instrumentów pochodnych

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego kierownictwo Spółek dokonuje oceny, czy w ramach podpisanych umów występują cechy ekonomiczne i ryzyko właściwe dla wbudowanego instrumentu pochodnego w walucie obcej, które byłyby ściśle powiązane z cechami ekonomicznymi i ryzykiem właściwym dla umowy zasadniczej (głównego kontraktu).

Umowy konsorcjalne

Każdorazowo, po podpisaniu umowy o usługę budowlaną realizowanej w ramach konsorcjum, Spółki dokonują oceny charakteru umowy w celu określenia sposobu ujmowania przychodów i kosztów kontraktowych.

4.2. Niepewność szacunków

Poniżej omówiono podstawowe założenia dotyczące przyszłości i inne kluczowe źródła niepewności występujące na dzień bilansowy, z którymi związane jest istotne ryzyko znaczącej korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w następnym roku finansowym. Grupa przyjęła założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie wiedzy posiadanej podczas sporządzania sprawozdania finansowego. Występujące założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub zmian nie będących pod kontrolą Grupy. Takie zmiany są odzwierciedlane w szacunkach lub założeniach w chwili wystąpienia.

Poniżej omówiono podstawowe założenia dotyczące przyszłości i inne kluczowe źródła niepewności występujące na koniec okresu sprawozdawczego, z którymi związane jest istotne ryzyko znaczącej korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w następnym okresie sprawozdawczym.

Utrata wartości aktywów

Na koniec okresu sprawozdawczego Grupa przeprowadza test na utratę wartości firmy oraz analizę utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania, w przypadku których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości. Wymaga to oszacowania wartości odzyskiwalnej ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego należą te aktywa. Wartość odzyskiwalna odpowiada wartości wyższej z dwóch – użytkowej lub godziwej pomniejszonej o koszty zbycia. Oszacowanie wartości użytkowej polega na ustaleniu przyszłych przepływów pieniężnych generowanych przez ośrodek wypracowujący środki pieniężne i ustalenia stopy dyskontowej do zastosowania w celu obliczenia bieżącej wartości tych przepływów. Grupa dokonała oceny, czy występują przesłanki mogące wskazywać na utratę wartości aktywów. Przeprowadzona analiza wykazała, że w okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku przesłanki takie nie wystąpiły.

Wartości odpisów aktualizujących wartość aktywów na koniec okresu sprawozdawczego zostały przedstawione w nocie 11.7, 11.12 oraz 11.14 niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Wycena rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych

Rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych zostały oszacowane za pomocą metod aktuarialnych.

Przyjęte w tym celu założenia zostały przedstawione w nocie 11.23 Zmiana rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych w okresie związana jest z ujęciem kosztów bieżącego zatrudnienia, kosztów odsetek oraz wypłaconych świadczeń.

Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego, w tym aktywa z tytułu straty podatkowej, bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie w oparciu o przygotowane projekcje wyniku podatkowego. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie stałoby się nieuzasadnione. Aktywa z tytułu podatku odroczonego są wyceniane przy zastosowaniu stawek podatkowych, które będą stosowane na moment przewidywanego zrealizowania składnika aktywów, przyjmując za podstawę przepisy podatkowe, które obowiązywały na dzień sporządzenia śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwą instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek ustala się wykorzystując odpowiednie techniki wyceny. Przy wyborze odpowiednich metod i założeń Grupa kieruje się profesjonalnym osądem. Sposób ustalenia wartości godziwej poszczególnych instrumentów finansowych został przedstawiony w nocie 14.

Stawki amortyzacyjne

Wysokość stawek oraz odpisów amortyzacyjnych jest ustalana na podstawie przewidywanego okresu ekonomicznego użytkowania danego składnika rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych, a także szacunków dotyczących wartości rezydualnej środków trwałych. Grupa corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów ekonomicznej użyteczności na podstawie bieżących szacunków.

Ujmowanie przychodu

Grupa ujmuje przychody w kwocie wynagrodzenia, które – zgodnie z oczekiwaniem jednostki – przysługuje jej w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi.

Grupa przypisuje cenę transakcyjną do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia na podstawie proporcjonalnej indywidualnej ceny sprzedaży.

Grupa oszacowuje zmienną kwotę wynagrodzenia, do którego będzie uprawniona w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta i zalicza do ceny transakcyjnej część lub całość kwoty wynagrodzenia zmiennego wyłącznie w takim zakresie, w jakim istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nie nastąpi odwrócenie znaczącej części kwoty wcześniej ujętych skumulowanych przychodów w momencie, kiedy ustanie niepewność co do wysokości wynagrodzenia zmiennego.

Przychody ze sprzedaży

Przychody ze sprzedaży wykazuje się w wartości godziwej zapłaty otrzymanej lub należnej z tytułu sprzedaży towarów i usług po pomniejszeniu o podatek od towarów i usług, rabaty i upusty:

- a) przychód ze sprzedaży produktów i towarów rozpoznawany jest w określonym momencie, tj. gdy klient uzyska kontrolę nad towarem;
- b) przychody z tytułu świadczenia usług budowlanych są ujmowane na podstawie stopnia zaawansowania ich realizacji. Przychody z tytułu realizacji umów o usługę budowlaną rozpoznaje się i ujmuje zgodnie z zasadami omówionymi w nocie 3.2.

Rezerwa na przewidywane straty na kontrakcie

Na koniec każdego okresu sprawozdawczego Grupa dokonuje aktualizacji szacunków całkowitych przychodów oraz kosztów z tytułu umów o usługę budowlaną rozliczanych metodą stopnia zaawansowania kontraktu. Przewidywaną stratę na kontrakcie Grupa ujmuje jako koszt działalności podstawowej zgodnie z MSSF. Szczegóły dotyczące rozliczenia przychodów i kosztów z umów o usługę budowlaną za okres sprawozdawczy zostały przedstawione w nocie 10 niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Rezerwa na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów

Grupa tworzy rezerwę na karę umowną z tytułu nieterminowej realizacji umowy, jeżeli występuje istotne prawdopodobieństwo naliczenia kary za opóźnienie w realizacji przedmiotu umowy i opóźnienie to powstało z winy Spółek Grupy, jako wykonawcy umowy. Wysokość rezerwy wynika z zapisanej w danej umowie wartości kary za dany okres opóźnienia. Szczegóły dotyczące wartości oszacowanych w ten sposób rezerw zostały zaprezentowane w nocie 10 niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Rezerwa na naprawy gwarancyjne

Rezerwy szacuje się na podstawie określonego przez Zarząd Spółki stopnia prawdopodobieństwa wystąpienia zobowiązania w przyszłości na podstawie realizowanych umów o usługę. Utrzymywane są w danym stopniu istnienia prawdopodobieństwa wystąpienia do dnia wygaśnięcia prawa do realizacji gwarancji lub roszczeń naprawczych.

Rezerwy na naprawy gwarancyjne są tworzone w ciężar kosztu własnego kontraktu na podstawie stopnia zaawansowania kosztów bezpośrednich. Koszty związane z naliczaniem rezerw na naprawy gwarancyjne są uwzględniane w stopniu zaawansowania realizacji umowy.

Odpisy aktualizujące wartość aktywów finansowych

Na dzień zakończenia okresu sprawozdawczego Grupa wycenia odpis na oczekiwane straty kredytowe w kwocie równej 12-miesięcznym oczekiwany stratom kredytowym bądź oczekiwany stratom kredytowym w okresie życia instrumentu finansowego. Do oceny ryzyka kredytowego użyto zewnętrzne ratingi banków oraz publicznie dostępne informacje ze stron agencji ratingowych. W przypadku należności z tytułu dostaw i usług, Spółka stosuje uproszczone podejście i wycenia odpis na oczekiwane straty kredytowe w kwocie równej oczekiwany stratom kredytowym w całym okresie życia instrumentu .

Niepewność związana z rozliczeniami podatkowymi

Regulacje dotyczące podatku od towarów i usług, podatku dochodowego od osób prawnych oraz obciążeń związanych z ubezpieczeniami społecznymi podlegają częstym zmianom. Te częste zmiany powodują brak odpowiednich punktów odniesienia, niespójne interpretacje oraz nieliczne ustanowione precedensy, które mogłyby mieć zastosowanie. Obowiązujące przepisy zawierają również niejasności, które powodują różnice w opiniach, co do interpretacji prawnej przepisów podatkowych, zarówno pomiędzy organami państwowymi jak i organami państwowymi i przedsiębiorstwami.

Rozliczenia podatkowe oraz inne obszary działalności (na przykład kwestie celne czy dewizowe) mogą być przedmiotem kontroli organów, które uprawnione są do nakładania wysokich kar i grzywien, a wszelkie dodatkowe zobowiązania podatkowe, wynikające z kontroli, muszą zostać zapłacone wraz z wysokimi odsetkami. Te warunki powodują, że ryzyko podatkowe w Polsce jest większe niż w krajach o bardziej dojrzałym systemie podatkowym.

W konsekwencji, kwoty prezentowane i ujawniane w sprawozdaniach finansowych mogą się zmienić w przyszłości w wyniku ostatecznej decyzji organu kontroli podatkowej.

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania, jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisy ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR, ale dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiągane. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień, takich jak restrukturyzacja i reorganizacja grupy.

Grupa ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi.

Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Grupa ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

Waluta pomiaru i waluta sprawozdań finansowych

Walutą pomiaru i walutą sprawozdawczą niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego jest złoty polski.

Kursy walutowe przyjęte dla potrzeb wyceny bilansowej:

	<i>30 września 2018</i>	<i>31 grudnia 2017</i>	<i>30 września 2017</i>
USD	3,6519	3,4813	3,4139
EUR	4,3091	4,1709	4,2085
GBP	4,8842	4,7001	4,7974
CHF	3,7619	3,5672	3,5812
SEK	0,4492	0,4243	0,4097
TRY	1,0269	0,9235	0,8625

5. Zmiana szacunków

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku oraz na dzień 30 września 2018 roku miały miejsce zmiany szacunków w istotnych obszarach działalności Grupy, które zostały opisane w nocie 3 i 4.2

6. Segmenty operacyjne

Zarządzanie Grupą odbywa się w podziale na segmenty, odpowiednio do rodzaju oferowanych wyrobów i usług. Każdy z segmentów stanowi część składową Grupy osiągającą przychody i ponoszącą koszty, zgodnie z MSSF 8 Segmenty operacyjne.

Grupa wyodrębnia następujące segmenty działalności, w których działają poszczególne spółki:

Segmenty operacyjne	Spółki działające w segmencie
<i>Obiekty energetyczne i ochrony środowiska</i>	RAFAKO S.A. E001RK Sp. z o.o. E003B7 Sp. z o.o. RAFAKO MANUFACTURING Sp. z o.o.
<i>Pozostałe segmenty</i>	PGL – DOM Sp. z o.o. RAFAKO ENGINEERING Sp. z o.o. ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. RAFAKO ENGINEERING SOLUTION doo. RAFAKO Hungary Kft. RENG – NANO Sp. z o.o.

Segment obiekty energetyczne i ochrony środowiska oferuje bloki energetyczne, kotły: rusztowe, pyłowe, z cyrkulacyjnym i stacjonarnym złożem fluidalnym i odzyskowe, obiekty i instalacje towarzyszące kotłom energetycznym, technologie mokrego, półsuchego i suchego odsiarczania spalin, technologie odazotowania spalin, urządzenia odpylające obejmujące elektrofiltry i filtry workowe oraz instalacje termicznej utylizacji odpadów komunalnych i przemysłowych. Jest dostawcą zarówno dla energetyki zawodowej, jak i przemysłowej.

W skład pozostałych segmentów wchodzi segmenty nie osiągnące progów ilościowych określonych w MSSF 8, w tym zarządzanie nieruchomościami oraz usługi projektowe świadczone przez pozostałe jednostki Grupy.

Zarząd monitoruje oddzielnie wyniki operacyjne segmentów w celu podejmowania decyzji dotyczących alokacji zasobów, oceny skutków tej alokacji oraz wyników działalności. Podstawą oceny wyników działalności jest zysk lub strata na działalności operacyjnej.

Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku lub na dzień 30 września 2018 roku	<i>Obiekty energetyczne i ochrony środowiska</i>	<i>Pozostałe segmenty</i>	<i>Segmenty razem</i>	<i>Eliminacje i pozycje nieprzypisane</i>	<i>Razem</i>
Przychody					
Sprzedaż na rzecz klientów zewnętrznych	857 313	33 024	890 337	(7 121)	883 216
Sprzedaż między segmentami	1 027	25 415	26 442	(26 442)	-
	<u>858 340</u>	<u>58 439</u>	<u>916 779</u>	<u>(33 563)</u>	<u>883 216</u>
Przychody segmentu ogółem					
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	(779 933)	(52 986)	(832 919)	34 841	(798 078)
Wynik					
Zysk (strata) na sprzedaży	<u>78 407</u>	<u>5 453</u>	<u>83 860</u>	<u>1 278</u>	<u>85 138</u>
Pozostałe przychody (koszty)	(42 423)	(5 379)	(47 802)	(3 905)	(51 707)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	35 984	74	36 058	(2 627)	33 431
Przychody (koszty) finansowe	2 631	250	2 881	(817)	2 064
Zysk (strata) przed opodatkowaniem	38 615	324	38 939	(3 444)	35 495
Podatek dochodowy	(14 666)	(234)	(14 900)	652	(14 248)
Zysk (strata) netto segmentu	<u>23 949</u>	<u>90</u>	<u>24 039</u>	<u>(2 792)</u>	<u>21 247</u>
Wyniki					
Amortyzacja	9 629	1 452	11 081	(97)	10 984
Udział w zyskach jednostek stowarzyszonych i wspólnego przedsięwzięcia	-	-	-	-	-
Aktywa i zobowiązania na dzień 30 września 2018 roku					
Aktywa segmentu	1 219 144	84 292	1 303 436	(97 002)	1 206 434
Zobowiązania segmentu	651 298	26 059	677 357	(57 609)	619 748
Inne informacje					
Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	-	-	-	-	-
Nakłady inwestycyjne	2 614	935	3 549		3 549

Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017 roku lub na dzień 30 września 2017 roku	<i>Obiekty energetyczne i ochrony środowiska</i>	<i>Pozostałe segmenty</i>	<i>Segmenty razem</i>	<i>Eliminacje i pozycje nieprzypisane</i>	<i>Razem</i>
Przychody					
Sprzedaż na rzecz klientów zewnętrznych	1 298 437	32 397	1 330 834	(2 167)	1 328 667
Sprzedaż między segmentami	4 714	12 604	17 318	(17 318)	-
	<u>1 303 151</u>	<u>45 001</u>	<u>1 348 152</u>	<u>(19 485)</u>	<u>1 328 667</u>
Przychody segmentu ogółem					
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	(1 181 429)	(38 151)	(1 219 580)	24 435	(1 195 145)
Wynik					
Zysk (strata) na sprzedaży	<u>121 722</u>	<u>6 850</u>	<u>128 572</u>	<u>4 950</u>	<u>133 522</u>
Pozostałe przychody (koszty)	(67 229)	(4 213)	(71 442)	(3 621)	(75 063)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	54 493	2 637	57 130	1 329	58 459
Przychody (koszty) finansowe	(6 242)	(34)	(6 276)	(434)	(6 710)
Zysk (strata) przed opodatkowaniem	48 251	2 603	50 854	895	51 749
Podatek dochodowy	(24 934)	(316)	(25 250)	(267)	(25 517)
Zysk (strata) netto segmentu	<u>23 317</u>	<u>2 287</u>	<u>25 604</u>	<u>628</u>	<u>26 232</u>
Wyniki					
Amortyzacja	9 305	1 317	10 622	(109)	10 513
Udział w zyskach jednostek stowarzyszonych i wspólnego przedsięwzięcia	-	-	-	-	-
Aktywa i zobowiązania na dzień 30 września 2017 roku (przekształcone)					
Aktywa segmentu	1 145 325	79 739	1 225 064	(68 731)	1 156 333
Zobowiązania segmentu	707 559	23 972	731 531	(32 295)	699 236
Inne informacje					
Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	-	-	-	-	-
Nakłady inwestycyjne	2 713	1 247	3 960	(3)	3 957

**Okres 3 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku lub
na dzień 30 września 2018 roku**

	<i>Obiekty energetyczne i ochrony środowiska</i>	<i>Pozostałe segmenty</i>	<i>Segmenty razem</i>	<i>Eliminacje i pozycje nieprzypisane</i>	<i>Razem</i>
Przychody					
Sprzedaż na rzecz klientów zewnętrznych	248 330	13 201	261 531	(2 446)	259 085
Sprzedaż między segmentami	248	6 973	7 221	(7 221)	-
	<u>248 578</u>	<u>20 174</u>	<u>268 752</u>	<u>(9 667)</u>	<u>259 085</u>
Przychody ze sprzedaży ogółem					
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	(228 449)	(18 862)	(247 311)	10 955	(236 356)
Wynik					
Zysk (strata) na sprzedaży	<u>20 129</u>	<u>1 312</u>	<u>21 441</u>	<u>1 288</u>	<u>22 729</u>
Pozostałe przychody (koszty)	(11 909)	(1 654)	(13 563)	(1 352)	(14 915)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	8 220	(342)	7 878	(64)	7 814
Przychody (koszty) finansowe	(963)	88	(875)	(172)	(1 047)
Zysk (strata) przed opodatkowaniem	7 257	(254)	7 003	(236)	6 767
Podatek dochodowy	(248)	201	(47)	42	(5)
Zysk (strata) netto segmentu	<u>7 009</u>	<u>(53)</u>	<u>6 956</u>	<u>(194)</u>	<u>6 762</u>
Amortyzacja	3 292	488	3 780	(24)	3 756
Udział w zyskach jednostek stowarzyszonych	-	-	-	-	-
Aktywa i zobowiązania na dzień 30 września 2018 roku					
Aktywa segmentu	1 219 144	84 292	1 303 436	(97 002)	1 206 434
Zobowiązania segmentu	651 298	26 059	677 357	(57 609)	619 748
Inne informacje					
Inwestycje w jednostki stowarzyszone	-	-	-	-	-
Nakłady inwestycyjne	318	150	468	-	468

**Okres 3 miesięcy zakończony 30 września 2017 roku lub
na dzień 30 września 2017 roku**

	<i>Obiekty energetyczne i ochrony środowiska</i>	<i>Pozostałe segmenty</i>	<i>Segmenty razem</i>	<i>Eliminacje i pozycje nieprzypisane</i>	<i>Razem</i>
Przychody					
Sprzedaż na rzecz klientów zewnętrznych	443 644	13 697	457 341	(543)	456 798
Sprzedaż między segmentami	3 739	4 814	8 553	(8 553)	–
	<u>447 383</u>	<u>18 511</u>	<u>465 894</u>	<u>(9 096)</u>	<u>456 798</u>
Przychody ze sprzedaży ogółem					
Koszty sprzedanych produktów i materiałów	(397 881)	(15 818)	(413 699)	10 915	(402 784)
Wynik					
Zysk (strata) na sprzedaży	49 502	2 693	52 195	1 819	54 014
Pozostałe przychody (koszty)	(21 386)	(1 409)	(22 795)	(1 017)	(23 812)
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	28 116	1 284	29 400	802	30 202
Przychody (koszty) finansowe	598	(16)	582	(162)	420
Zysk (strata) przed opodatkowaniem	28 714	1 268	29 982	640	30 622
Podatek dochodowy	(11 854)	(172)	(12 026)	(824)	(12 850)
Zysk (strata) netto segmentu	<u>16 860</u>	<u>1 096</u>	<u>17 956</u>	<u>(184)</u>	<u>17 772</u>
Amortyzacja	3 059	456	3 515	(37)	3 478
Udział w zyskach jednostek stowarzyszonych	–	–	–	–	–
Aktywa i zobowiązania na dzień 30 września 2017 roku (przekształcone)					
Aktywa segmentu	1 145 325	79 739	1 225 064	(68 731)	1 156 333
Zobowiązania segmentu	707 559	23 972	731 531	(32 295)	699 236
Inne informacje					
Inwestycje w jednostki stowarzyszone	–	–	–	–	–
Nakłady inwestycyjne	401	233	634	–	634

7. Zakres skonsolidowanego sprawozdania finansowego

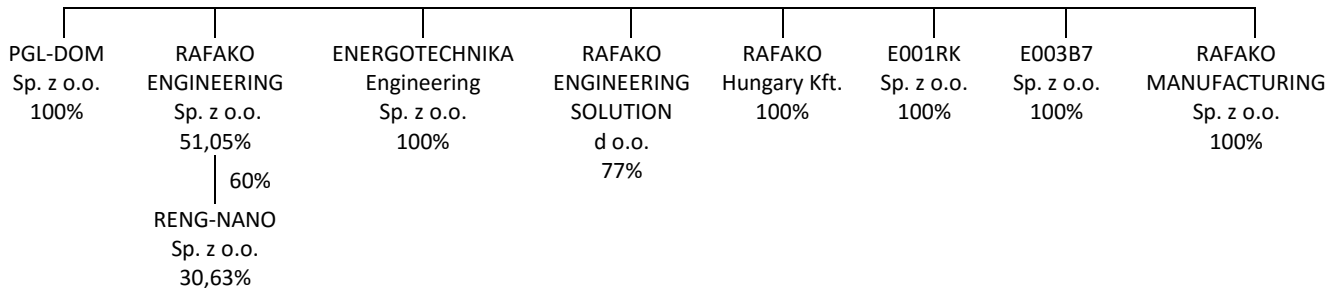
Śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje sprawozdanie RAFAKO S.A. oraz sprawozdania finansowe jej jednostek zależnych.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy co sprawozdanie jednostki dominującej, przy wykorzystaniu spójnych zasad rachunkowości. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest sporządzane zgodnie z MSR 27/MSSF 10 Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe.

W dniu 30 września 2018 roku Grupa Kapitałowa RAFAKO składała się z jednostki dominującej i dziewięciu jednostek zależnych działających w branży energetycznej, usługowej i handlowej.

Na dzień 30 września 2018 roku konsolidacją sprawozdań finansowych objęto następujące spółki („Spółki”, „Spółki Grupy”, „Spółki Grupy Kapitałowej”):

RAFAKO S.A.

Wykaz jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej RAFAKO objętych konsolidacją sprawozdań finansowych

Nazwa i siedziba jednostki	Podstawowy przedmiot działalności (według PKD)	Właściwy sąd prowadzący rejestr oraz nr KRS	Zastosowana metoda konsolidacji
RAFAKO S.A. Racibórz	Produkcja generatorów pary z wyjątkiem kotłów do centralnego ogrzewania gorącą wodą	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 34143	-
PGL – DOM Sp. z o.o. Racibórz	Obsługa nieruchomości na własny rachunek	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 58201	pełna
RAFAKO ENGINEERING Sp. z o.o. Racibórz	Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 287033	pełna
ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. Gliwice	Działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 417946	pełna
RAFAKO ENGINEERING SOLUTION d.o.o. Belgrad	Działalność w zakresie projektowania technologicznego łącznie z doradztwem i sprawowaniem nadzoru dla budownictwa, przemysłu i ochrony środowiska	Agencja ds. Rejestrów Gospodarczych Republiki Serbii 20320524	pełna
RAFAKO Hungary Kft. Budapeszt	Montaż urządzeń w przemyśle energetycznym i chemicznym	Stołeczny Sąd Rejestrowy w Budapeszcie	pełna
E001RK Sp. z o.o. Racibórz	Realizacja projektów budowlanych oraz związanych z budową dróg i autostrad, dróg szynowych i kolei podziemnej, mostów i tuneli, działalność w zakresie inżynierii i doradztwa technicznego i naukowego, produkcja, naprawa i konserwacja maszyn i urządzeń, wytwarzanie, przesyłanie i handel energią elektryczną.	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 479758	pełna

Nazwa i siedziba jednostki	Podstawowy przedmiot działalności (według PKD)	Właściwy sąd prowadzący rejestr oraz nr KRS	Zastosowana metoda konsolidacji
E003B7 Sp. z o.o. Racibórz	Realizacja projektów budowlanych, działalność w zakresie doradztwa i projektowania budowlanego, inżynieryjnego i technologicznego	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 486911	pełna
RENG – NANO Sp. z o.o.* Racibórz	Działalność w zakresie produkcji konstrukcji metalowych i ich części oraz naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 663393	pełna
RAFAKO MANUFACTURING Sp. z o.o. Racibórz	Produkcja generatorów pary z wyjątkiem kotłów do centralnego ogrzewania gorącą wodą	Sąd Rejonowy w Gliwicach KRS 739782	pełna

* jednostka zależna od RAFAKO ENGINEERING Sp. z o.o., zależna pośrednio od RAFAKO S.A.

Na dzień 30 września 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku udział w ogólnej liczbie głosów posiadany przez Grupę w podmiotach zależnych był równy udziałowi jednostki dominującej w kapitałach tych jednostek.

8. Zmiany w strukturze Grupy Kapitałowej

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku zaszły zmiany w strukturze Grupy Kapitałowej.

W dniu 4 lipca 2018 roku na mocy podpisanego aktu notarialnego została utworzona nowa spółka RAFAKO MANUFACTURING Sp. z o.o. Wartość kapitału podstawowego spółki wynosi 30 000 złotych i dzieli się na 300 udziałów o wartości nominalnej po 100 złotych każdy. Udziały w kapitale zakładowym objęte zostały za wkłady pieniężne przez RAFAKO S.A. W dniu 9 lipca 2018 roku spółka RAFAKO MANUFACTURING Sp. z o.o. została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Gliwicach, X Wydział Gospodarczy KRS pod numerem 0000739782.

9. Sezonowość lub cykliczność działalności Grupy

Działalność spółek wchodzących w skład Grupy nie cechuje się sezonowością ani cyklicznością istotnie wpływającą na wynik finansowy Grupy.

10. Informacje dotyczące umów

Przychody z tytułu umów o usługę są ujmowane na podstawie stopnia zaawansowania ich realizacji. Procentowy stan zaawansowania realizacji usługi ustalany jest jako stosunek kosztów poniesionych do sumy szacowanych kosztów niezbędnych do zrealizowania umowy.

Poniższa tabela przedstawia skutki wyceny umów, w tym przychody oraz koszty realizowanych umów ujęte zgodnie z MSSF 15 na dzień 30 września 2018 roku i na dzień 31 grudnia 2017 roku, , jak również kwoty należne zamawiającym oraz kwoty należne od zamawiających z tytułu prac wynikających z realizowanych umów.

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Kwota przychodów początkowo ustalona w umowie	7 422 270	6 365 263
Zmiana przychodów z umowy	58 348	18 332
łącznie kwota przychodów z umowy	7 480 618	6 383 595
Koszty umowy poniesione do dnia bilansowego	4 260 432	3 724 929
Koszty pozostające do realizacji umowy	2 601 417	2 082 435
Szacunkowe łączne koszty umowy	6 861 849	5 807 364
Szacunkowe łączne wyniki z umów, w tym:	618 769	576 231
zyski	670 571	697 416
straty (-)	(51 802)	(121 185)

Aktywa (zobowiązana) z tytułu umowy prezentuje poniższa tabela:

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Stan otrzymanych zaliczek na dzień bilansowy	128 808	53 478
Kwota zaliczek możliwa do kompensaty z należnościami z tytułu umów o usługę budowlaną	23 352	28 483
Kwota sum zatrzymanych	29 063	29 063
Koszty umowy poniesione do dnia bilansowego	4 261 871	3 808 392
Zyski narastająco ujęte do dnia bilansowego (+)	463 992	425 741
Straty narastająco ujęte do dnia bilansowego (-)	(51 803)	(121 185)
Przychody z umowy narastająco ujęte do dnia bilansowego	4 674 060	4 112 949
Kwoty zafakturowane do dnia bilansowego (faktury częściowe)	4 297 996	3 887 716
Rozliczenie z tytułu umów na dzień bilansowy (per saldo), w tym:	376 065	225 233
aktywa z tytułu umowy pomniejszone o zaliczki możliwe do kompensaty	371 182	248 465
zobowiązania z tytułu umowy	18 469	23 232

Istotne zmiany w wartości aktywów i zobowiązań z tytułu umów na dzień 30 września 2018 roku wynikają ze zmiany poniższych pozycji w porównaniu do danych na dzień 31 grudnia 2017 roku:

- wzrostu poziomu aktywów z tytułu umów o 122 717 tysięcy złotych,
- wzrostu poziomu zaliczek otrzymanych od klientów na poczet realizacji umów o 80 461 tysięcy złotych,
- ujęciu przychodu prezentowanego na koniec roku 2017 w zobowiązaniach z tytułu wyceny umów na kwotę 223 tysiące złotych,
- zmiany szacunku kosztów wpływających na poziom rezerw na straty na kontraktach na kwotę 13 063 tysiące złotych.

Poniższa tabela przedstawia skutki wyceny umów, w tym przychody oraz koszty realizowanych umów ujęte zgodnie z MSR 11 na dzień 30 września 2017 roku, jak również kwoty należne zamawiającym oraz kwoty należne od zamawiających z tytułu prac wynikających z realizowanych umów.

	30 września 2017
Poniesione koszty umów (narastająco)	5 263 264
Ujęte zyski pomniejszone o ujęte straty (narastająco)	334 085
Przychody z umowy obliczone wg stopnia zaawansowania wykonania umowy (narastająco)	5 597 349
Należności uwarunkowane wykonaniem umowy (faktury częściowe narastająco)	5 265 129
Kwota brutto należna Zamawiającym z tytułu prac wynikających z umowy (pasywa), w tym:	(167 259)
- zaliczki otrzymane (zobowiązania z tytułu zaliczek)	(174 287)
- korekta wartości zaliczek z tytułu kwot należnych od Zamawiających	49 141
- kwota brutto należna zamawiającym z tytułu wyceny kontraktów	(42 113)
Rozliczenia międzyokresowe z tytułu wyceny umów o usługę budowlaną, w tym:	364 786
- kwota brutto należna od Zamawiających z tytułu prac wynikających z umowy (aktywo)	339 760
- koszty pozyskania kontraktów i pozostałe koszty kontraktów rozliczane w czasie	25 026
Rezerwa na kary z tytułu nieterminowej realizacji umów lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych	(4 795)
Rezerwa na straty wynikające z umów	(9 773)

10.1 Informacje dotyczące kluczowych kontraktów realizowanych przez Grupę

10.1.1 Projekt Jaworzno

Spółka RAFAKO S.A. w Konsorcjum firm: RAFAKO S.A. (Lider Konsorcjum) i MOSTOSTAL WARSZAWA S.A. realizuje kontrakt na „Budowę nowych mocy w technologiach węglowych w TAURON Wytwarzanie S.A. – Budowę bloku energetycznego o mocy 910 MW na parametry nadkrytyczne w Elektrowni Jaworzno III – Elektrownia II – w zakresie: kocioł parowy, turbozespół, budynek główny, część elektryczna i AKPiA bloku”. Wartość kontraktu wynosi około 5,5 miliarda złotych brutto. W dniu 4 sierpnia 2013 roku dokonano zmiany umowy konsorcjum realizującego Projekt Jaworzno – główna zmiana dotyczyła przejęcia przez RAFAKO S.A. 99,99% prac w ramach Projektu (Mostostal Warszawa 0,01%) i tym samym zmiany podziału wynagrodzenia należnego każdemu z partnerów konsorcjum odpowiednio do udziału w realizowanych pracach.

Zasady rozliczania Projektu Jaworzno:

Na potrzeby realizacji Projektu została utworzona spółka celowa (E003B7 Sp. z o.o.), której RAFAKO S.A. podzleciła około 88,7% zakresu prac Projektu; pozostałe 11,3% pozostaje w bezpośredniej realizacji RAFAKO S.A. (o wartości około 506 milionów złotych; w tym zaprojektowanie tzw. wyspy kotłowej oraz dostawa części ciśnieniowych kotła i instalacji odpylania), która głównie planowana była na lata 2015 – 2017.

RAFAKO S.A. oraz E003B7 Sp. z o.o. na potrzeby realizacji Projektu zawarły umowy z podmiotami finansowymi, na mocy których otrzymały gwarancje bankowe/ubezpieczeniowe o łącznej początkowej wartości 645 milionów złotych niezbędne do realizacji tego projektu, jednocześnie ustanowione zostały zabezpieczenia na majątku obu podmiotów jako zabezpieczenie dla tych instrumentów. W dniu 20 listopada 2017 roku podpisany został z zamawiającym aneks wydłużający termin realizacji projektu oraz podnoszący jego wartość.

W wyniku uzgodnień z instytucjami finansowymi, które udzieliły gwarancji związanych z kontraktem Jaworzno, jednostka dominująca nie przewiduje wypłaty dywidendy ze spółki E003B7 sp. z o.o. do czasu trwania umów gwarancyjnych, ponieważ mogłoby to skutkować negatywnymi konsekwencjami ze strony instytucji gwarantujących.

Jednostka dominująca jako lider Konsorcjum wystawia faktury na pełny zakres prac na rzecz Zamawiającego; płatności z tytułu realizacji kontraktu są przekazywane bezpośrednio na rzecz Spółki celowej oraz kluczowych podwykonawców i poddostawców. Zapłata za zakres prac zrealizowany przez jednostkę dominującą jest dokonywana przez spółkę celową.

Grupa w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym ujmuje całkowite przychody i koszty związane z Projektem Jaworzno tj. zarówno zakres prac realizowany przez RAFAKO S.A. jak i zakres prac realizowany przez E003B7 Sp. z o.o. Wycena kontraktu jest dokonywana na całym projekcie łącznie, tj. przy ustaleniu jednej marży i stopnia zaawansowania realizacji dla całego kontraktu.

RAFAKO S.A. w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym eliminuje przychody i koszty oraz rozrachunki dotyczące realizacji Projektu powstałe pomiędzy RAFAKO S.A. a spółką celową.

10.1.2 Projekt Opole

W lutym 2012 roku jednostka dominująca jako lider Konsorcjum (RAFAKO S.A., Polimex-Mostostal S.A., Mostostal Warszawa S.A.) podpisała umowę z firmą PGE Elektrownia Opole S.A. (obecnie PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. – „Zamawiający”), o wartości 9,4 mld złotych netto (tj. 11,6 mld złotych brutto), której przedmiotem jest zaprojektowanie, dostawa, wykonanie prac budowlanych, montaż, uruchomienie i wszystkie związane z tym procesem usługi, wykonane na zasadzie „pod klucz”, obiektu składającego się z bloku energetycznego nr 5 oraz nr 6 w Elektrowni Opole wraz z urządzeniami i wyposażeniem, jak również związanymi z nimi budynkami oraz budowlami.

RAFAKO S.A. zleciło swojej spółce zależnej tj. E001RK Sp. z o.o. („SPV-Rafako”) jako podwykonawcy realizację 100% zakresu prac i usług związanych z budową bloków w Elektrowni Opole. Wynagrodzenie SPV-Rafako za realizację prac i usług zostało określone na poziomie 3,96 mld złotych netto (tj. 4,9 mld złotych brutto).

SPV-Rafako zawarła z GE Power Sp. z o.o. (dawniej Alstom Power Sp. z o.o.) umowę podwykonawczą, na mocy której SPV-Rafako powierzyła GE Power 100% zakresu prac i usług wchodzących w zakres prac Spółki w ramach Projektu Opole. GE Power przejął wszelką odpowiedzialność za realizację kontraktu wobec Zamawiającego.

Zasady rozliczania kontraktu Opole:

Prezentacja przychodów i kosztów wynikających z tego kontraktu nie ma wpływu na wartości wykazane w sprawozdaniu z całkowitych dochodów Grupy.

Wartość rozrachunków wynikających z tego kontraktu nie ma wpływu na wartości zaprezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy.

Płatności wynikające z kontraktu, po spełnieniu warunków płatności są dokonywane przez Klienta bezpośrednio na rzecz GE Power.

11. Rodzaj i kwoty pozycji w znaczący sposób wpływających na aktywa, zobowiązania, kapitał, wynik finansowy oraz przepływy środków pieniężnych**11.1. Przychody ze sprzedaży, koszty sprzedaży, przychody i koszty operacyjne oraz finansowe**

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku Grupa zanotowała 883 216 tysięcy złotych przychodów ze sprzedaży, tj. o 445 451 tysięcy złotych mniej aniżeli w analogicznym okresie 2017 roku, głównie w następstwie niższej sprzedaży z tytułu budowy bloku energetycznego o mocy 910 MW w Elektrowni Jaworzno III (okres najbardziej intensywnych prac na projekcie miał miejsce w 2016 roku i 2017 roku, na koniec września 2018 roku zaawansowanie przekroczyło 81%).

Koszt własny sprzedaży produktów i materiałów w omawianym okresie wyniósł 798 078 tysięcy złotych. Biorąc pod uwagę zanotowane przez Grupę przychody oraz koszty własne sprzedaży wypracowany zysk brutto ze sprzedaży osiągnął wartość 85 138 tysięcy złotych.

W bieżącym okresie sprawozdawczym na koszty sprzedaży wykazane w rachunku zysków i strat w kwocie 18 570 tysięcy złotych składają się koszty przygotowania ofert oraz działań w zakresie PR i marketingu.

Na pozostałe przychody operacyjne największy wpływ miało rozwiązanie rezerw: na Program Dobrowolnych Odejść, na koszty restrukturyzacji w łącznej kwocie 5 857 tysięcy złotych oraz na pozostałe koszty z tytułu przedawnienia roszczenia jednego z kontrahentów jednostki dominującej w kwocie 2 550 tysięcy złotych. Ponadto w okresie 9 miesięcy na poziom pozostałych przychodów operacyjnych wpływ miał także zysk ze sprzedaży niefinansowych aktywów trwałych w kwocie 571 tysięcy złotych, otrzymane dotacje w kwocie 483 tysiące złotych oraz otrzymane odszkodowania w kwocie 442 tysiące złotych.

Na pozostałe koszty operacyjne największy wpływ miało: 1. utworzenie odpisów aktualizujących wartość pozostałych należności w kwocie 661 tysięcy złotych oraz należności handlowych w kwocie 2 197 tysięcy złotych, 2. utworzenie rezerwy na pozostałe koszty w kwocie 513 tysięcy złotych, 3. koszty z tytułu przekazanych darowizn o wartości 232 tysiące złotych (30 września 2017 roku: 1 896 tysięcy złotych oraz 4. koszty napraw rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 157 tysięcy złotych (30 września 2017 roku: 172 tysiące złotych).

Przychody finansowe Grupy w okresie 9 miesięcy 2018 roku uzyskano w głównej mierze z tytułu dyskonta rozrachunków długoterminowych w kwocie 3 153 tysiące złotych, z nadwyżki dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi w kwocie 1 900 tysięcy złotych oraz z tytułu odsetek od instrumentów finansowych w kwocie 1 053 tysiące złotych (30 września 2017 roku: 1 478 tysięcy złotych).

Na koszty finansowe okresu decydujący wpływ miały koszty z tytułu odsetek od instrumentów finansowych w kwocie 2 289 tysięcy złotych (30 września 2017 roku: 2 047 tysięcy złotych) oraz odsetki od zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych w kwocie 552 tysiące złotych (30 września 2017 roku: 573 tysiące złotych), a także prowizje bankowe od udzielonych kredytów w kwocie 1 046 tysięcy złotych (30 września 2017 roku: 669 tysięcy złotych).

11.2. Podatek dochodowy
Obciążenie podatkowe

Główne składniki obciążenia podatkowego w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów przedstawiają się następująco:

Działalność kontynuowana	<i>Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018</i>	<i>Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017</i>
Skonsolidowany rachunek zysków i strat		
<i>Bieżący podatek dochodowy</i>	(5 754)	(10 214)
Bieżące obciążenie z tytułu podatku dochodowego	(6 071)	(10 346)
Korekty dotyczące bieżącego podatku dochodowego z lat ubiegłych	317	132
<i>Odroczony podatek dochodowy</i>	(8 494)	(15 303)
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	(8 494)	(15 342)
Korekty dotyczące odroczonego podatku dochodowego z lat ubiegłych	–	39
Obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	(14 248)	(25 517)
<i>Odroczony podatek dochodowy dotyczący innych całkowitych dochodów</i>	271	189
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	271	189
Korekty dotyczące bieżącego podatku dochodowego z lat ubiegłych	–	–
Obciążenie podatkowe wykazane w innych całkowitych dochodach	271	189

Odroczony podatek dochodowy wyliczony na dzień 30 września 2018 roku

Odroczony podatek dochodowy wyliczony na dzień 30 września 2018 roku wynika z następujących pozycji:

	Sprawozdanie z sytuacji finansowej		Sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 9 miesięcy zakończony	
	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)	30 września 2018	30 września 2017
- od ulg inwestycyjnych	(2)	(2)	-	-
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością środków trwałych oraz wartości niematerialnych	(15 494)	(16 295)	801	11
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością aktywów wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	2 332	2 985	(653)	(49)
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością pożyczek i należności	4 869	4 084	785	384
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością należności i rozliczeń międzyokresowych z tytułu wyceny umów o usługę	(74 310)	(67 230)	(7 080)	(24 898)
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością zapasów	2 018	2 110	(92)	(76)
- od rezerw bilansowych	14 322	60 284	(45 961)	11 095
- od różnicy pomiędzy podatkową a bilansową wartością zobowiązań, rezerw i rozliczeń międzyokresowych z tytułu wyceny umów o usługę	74 191	30 913	43 278	(615)
- aktywo podatkowe dotyczące straty podatkowej	16 178	17 470	(1 292)	(73)
- korekta kosztów z tytułu niezapłaconych faktur	4 465	4 568	(103)	(1 445)
- pozostałe	5 684	3 590	2 094	517
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego, w tym:			(8 223)	(15 149)
obciążenie/korzyść z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazana w rachunku zysków i strat			(8 494)	(15 303)
obciążenie/korzyść z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazana w innych całkowitych dochodach			271	189
Aktywa/(rezerwa) netto z tytułu podatku odroczonego,	34 253	42 477		
w tym:				
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	34 473	42 542		
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego	220	65		

Na dzień 30 września 2018 roku Grupa rozpoznała aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej wykazanej w kwocie 85 147 tysięcy złotych, która zostanie rozliczona w przyszłych okresach sprawozdawczych.

W okresie 9 miesięcy 2018 roku jednostka dominująca zanotowała stratę podatkową w wysokości 34 825 tysięcy złotych. Jednostka dominująca przeprowadziła analizę realizowalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej na podstawie prognoz podatkowych. Działając zgodnie z zasadą ostrożnej wyceny, Zarząd RAFAKO S.A. podjął decyzję o nierozpoznaniu aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego od wartości straty podatkowej zanotowanej w okresie 9 miesięcy 2018 roku. Całkowita wartość straty podatkowej za lata 2015-2017 oraz 2018, która nie została rozpoznana w podatku odroczonym wynosi 192 522 tysiące złotych.

11.3. Istotne pozycje wykazane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Zmniejszenie stanu należności wykazane w śródrocznym skróconym skonsolidowanym rachunku przepływów pieniężnych za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku w kwocie 114 540 tysięcy złotych wynikało przede wszystkim z następujących pozycji:

– ze zmniejszenia stanu należności handlowych w kwocie	190 892 tysiące złotych,
– ze zmniejszenia stanu należności budżetowych (w tym z tytułu podatku VAT)	14 201 tysięcy złotych,
– ze zwiększenia stanu udzielonych zaliczek w kwocie	(59 568) tysięcy złotych,
– ze zwiększenia stanu należności z tytułu kaucji w kwocie	(29 175) tysięcy złotych,
– ze zwiększenia stanu pozostałych należności w kwocie	(1 810) tysięcy złotych.

Dokładny opis zmian wartości kaucji i należności spornych w okresie 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku został zamieszczony w notcie 0.

Zmniejszenie stanu zobowiązań wykazane w rachunku przepływów pieniężnych w kwocie 88 181 tysięcy złotych wynikało przede wszystkim z następujących pozycji:

– zmniejszenia stanu zobowiązań handlowych w kwocie	(128 118) tysięcy złotych,
– zwiększenie stanu otrzymanych zaliczek w kwocie	80 461 tysięcy złotych,
– zmniejszenia stanu zobowiązań z tytułu podatków i innych świadczeń	(18 587) tysięcy złotych,
– zmniejszenie stanu zobowiązań i rezerw na świadczenia pracownicze z wyłączeniem zysków/strat aktuarialnych w kwocie	(3 545) tysięcy złotych,
– zmiana stanu wartości zysków/strat aktuarialnych w kwocie	(1 429) tysięcy złotych,
– zmniejszenia stanu pozostałych zobowiązań w kwocie	(16 963) tysiące złotych.

Zmiana stanu należności i zobowiązań z tytułu umów wykazana w rachunku przepływów pieniężnych w kwocie (110 384) tysięcy złotych wynikała przede wszystkim z następujących pozycji:

– zwiększenia stanu należności z tytułu wyceny umów o usługę i związanych z wyceną kontraktów rozliczeń międzyokresowych w kwocie	(110 161) tysięcy złotych,
– zmniejszenie stanu zobowiązań z tytułu wyceny umów o usługę w kwocie	(223) tysiące złotych.

Zmiana stanu rezerw i rozliczeń międzyokresowych wykazana w rachunku przepływów pieniężnych w kwocie (20 030) tysięcy złotych wynikała przede wszystkim z następujących pozycji:

– zmniejszenia stanu rezerw na naprawy gwarancyjne w kwocie	(1 253) tysiące złotych,
– zmniejszenia stanu rezerw na straty na kontraktach w kwocie	(14 415) tysięcy złotych,
– zmniejszenia stanu rezerw na kary umowne w kwocie	(8 069) tysięcy złotych,
– zmiany stanu rozliczeń międzyokresowych w kwocie	2 516 tysięcy złotych,
– zmiany stanu pozostałych rezerw w kwocie	1 191 tysięcy złotych.

Wartość przepływów środków pieniężnych z tytułu nabycia rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych wykazana w kwocie 1 332 tysiące złotych wynikała z zakupu rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 1 103 tysiące złotych oraz wartości niematerialnych w kwocie 229 tysięcy złotych.

Główny wpływ na wartość przepływów środków pieniężnych z tytułu działalności finansowej miał wzrost zadłużenia z tytułu kredytu w rachunku bieżącym i kredytu obrotowego udzielonego jednostce dominującej przez PKO BP S.A. w kwocie 11 334 tysiące złotych.

11.4. Rzeczowe aktywa trwałe

Za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku	Grunty	Budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Pozostałe	Środki trwałe w budowie	Ogółem
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2018 roku	23 759	87 748	50 060	8 152	957	258	170 934
Transfery ze środków trwałych w budowie	–	57	473	–	–	(530)	–
Nabycia	–	–	125	–	84	579	788
Zwiększenia z tytułu umów leasingu	–	–	179	2 059	187	–	2 425
Koszty finansowania zewnętrznego	–	–	(48)	(8)	–	(43)	(99)
Likwidacja/sprzedaż	(51)	(5)	(261)	(13)	–	–	(330)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	–	–	(10)	1	(3)	–	(12)
Odpis amortyzacyjny za okres sprawozdawczy	–	(2 216)	(5 132)	(2 112)	(326)	–	(9 786)
Odpis aktualizujący za okres sprawozdawczy	–	–	5	(4)	–	–	1
Pozostałe, w tym reklasyfikacja środków trwałych na/z aktywa przeznaczone do sprzedaży	(4)	(74)	55	(3)	–	–	(26)
Wartość netto na dzień 30 września 2018 roku *	23 704	85 510	45 446	8 072	899	264	163 895

*środki trwałe stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 11.15.1

Za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017 roku	Grunty	Budynki	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Pozostałe	Środki trwałe w budowie	Ogółem
Wartość netto na dzień 1 stycznia 2017 roku	23 754	89 344	54 122	9 161	795	1 409	178 585
Transfery ze środków trwałych w budowie	–	821	2 273	–	–	(3 094)	–
Nabycia	–	5	173	763	474	1 863	3 278
Zwiększenia z tytułu umów leasingu	–	–	–	110	–	–	110
Likwidacja/sprzedaż	(4)	(135)	(1)	(169)	–	–	(309)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostki zagranicznej	–	–	(2)	(1)	(6)	–	(9)
Odpis amortyzacyjny za okres sprawozdawczy	–	(2 186)	(5 354)	(1 733)	(226)	–	(9 499)
Odpis aktualizujący za okres sprawozdawczy	–	–	–	–	–	–	–
Nabycie jednostki zależnej	–	–	–	–	–	–	–
Pozostałe, w tym reklasyfikacja środków trwałych na/z aktywa przeznaczone do sprzedaży	59	680	31	(3)	–	–	767
Wartość netto na dzień 30 września 2017 roku	23 809	88 529	51 242	8 128	1 037	178	172 923

11.5. Nabywanie i sprzedaż składników rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych

	<i>Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018</i>	<i>Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017</i>
Nabywanie składników rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych*	3 549	3 957
Przychody ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	1 192	1 641

* wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w okresie na zakup środków trwałych wynikająca z tabeli ruchu środków trwałych oraz wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych na zakup wartości niematerialnych

Przedmiotem nakładów inwestycyjnych Grupy na rzeczowy majątek trwały były przede wszystkim nakłady na zakupy maszyn i urządzeń do produkcji, środków transportu oraz zakup sprzętu komputerowego. Powyższe inwestycje były finansowane ze środków własnych.

11.6. Wartość firmy

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku wartość firmy nie uległa zmianie i na dzień 30 września 2018 roku wynosiła 9 166 tysięcy złotych.

11.7. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności - długoterminowe

	<i>30 września 2018</i>	<i>31 grudnia 2017 (przekształcone)</i>
Należności finansowe		
Należności z tytułu dostaw i usług	39 006	39 304
Odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu dostaw i usług (-)	(90)	(89)
Należności z tytułu dostaw i usług netto	<u><u>38 916</u></u>	<u><u>39 215</u></u>
Kwoty zatrzymane (kaucje)	736	105
Inne należności finansowe	-	65
Należności finansowe ogółem (netto)	<u><u>39 652</u></u>	<u><u>39 385</u></u>
Należności niefinansowe		
Inne należności niefinansowe	228	-
Odpis aktualizujący należności niefinansowe (-)	(39)	-
Należności niefinansowe ogółem (netto)	<u><u>189</u></u>	<u><u>-</u></u>
Należności długoterminowe ogółem (netto)	<u><u>39 841</u></u>	<u><u>39 385</u></u>

11.8. Akcje/udziały w pozostałych jednostkach

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Akcje/udziały w pozostałych spółkach notowanych na giełdzie	131	223
Akcje/udziały w pozostałych spółkach nie notowanych na giełdzie	1 227	19
	<u><u>1 358</u></u>	<u><u>242</u></u>

*akcje i udziały stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w notcie 11.15.3

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku jednostka dominująca dokonała zakupu 1 udziału w spółce KIC InnoEnergy SE, co miało na celu rozszerzenie dotychczasowej współpracy oraz uzyskanie statusu formalnego partnera.

11.9. Aktywa finansowe długoterminowe

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Obligacje długoterminowe	16 318	17 700
	<u><u>16 318</u></u>	<u><u>17 700</u></u>

11.9.1. Obligacje

W dniu 9 listopada 2016 roku PBG S.A., w związku z zawarciem aneksów do dokumentacji restrukturyzacyjnej, poinformowała o rozpoczęciu procedury emisji obligacji, których nabycie zostało następnie zaoferowane wierzycielom zaspokajanych przez PBG S.A. zgodnie z Układem, w tym spółce RAFAKO S.A. (Obligacje).

W konsekwencji powyższego, w dniu 20 stycznia 2017 roku jednostka dominująca złożyła oświadczenie o przyjęciu skierowanych do niej propozycji nabycia Obligacji spółki PBG S.A. emitowanych w ramach siedmiu serii od B1 do I1 (tak zwana Druga Emisja Obligacji PBG S.A.). Łącznie RAFAKO S.A. objęła 388 492 sztuk Obligacji o łącznej wartości nominalnej w wysokości 38 849 200,00 złotych. Objęcie wskazanych Obligacji nastąpiło w drodze potrącenia wierzytelności RAFAKO S.A. wynikających z układu PBG S.A. z ceną emisyjną Obligacji.

W dniu 9 lutego 2017 roku nastąpił przydział Obligacji na rzecz RAFAKO S.A. Poniżej zaprezentowano kluczowe informacje odnoszące się do warunków emisji oraz realizowanego przez PBG S.A. procesu wykupu:

1. Niewykupione na dzień publikacji niniejszego sprawozdania Obligacje PBG S.A. będą podlegać wykupowi w następujących terminach i kwotach:

Data Wykupu	31.12.2018	30.06.2019	31.12.2019	30.06.2020
Serie	F i F1	G i G1	H i H1	I i I1
Wartość wykupywanych Obligacji	14 949 700 zł	60 758 000 zł	45 985 000 zł	231 613 200 zł
<i>w tym Obligacje objęte przez RAFAKO S.A.</i>	<i>1 229 400 zł</i>	<i>4 996 100 zł</i>	<i>3 781 300 zł</i>	<i>19 045 000 zł</i>

2. Obligacje wyemitowane przez PBG S.A. zgodnie z warunkami emisji były i są obligacjami zabezpieczonymi w rozumieniu Ustawy z dnia 15 stycznia 2015 roku o obligacjach. Obligacje PBG S.A. są zabezpieczone przede wszystkim zastawem rejestrowym na 42 466 000 sztuk zdematerializowanych akcji RAFAKO S.A. (co stanowi obecnie 33,3% kapitału RAFAKO S.A.), hipotekami na nieruchomościach Grupy PBG, zastawami rejestrowymi na innych wybranych aktywach Grupy PBG, w tym akcjach i udziałach wybranych spółek z Grupy PBG (w tym spółki PBG oil and gas Sp. z o.o), poręczeniami oraz oświadczeniami o poddaniu się egzekucji do łącznej kwoty zabezpieczenia w wysokości 1 065 000 000,00 złotych.

3. PBG S.A. zobowiązała się doprowadzić do dematerializacji Obligacji oraz ich notowania na ASO GPW S.A. lub ASO Bondspot S.A. w ciągu 3 miesięcy od ich wyemitowania (odpowiednio dla każdej Emisji Obligacji). Decyzjami Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. podjętymi odpowiednio w dniu 9 marca 2017 roku i 19 kwietnia 2017 roku, pierwsze notowanie Obligacji PBG S.A. na okaziciela serii B, C, D, E, F, G, H oraz I w alternatywnym systemie obrotu na Catalyst odbyło się w dniu 10 marca 2017 roku, a obligacji serii B1, C1, D1, G1, H1 oraz I1 w dniu 20 kwietnia 2017 roku.

Na dzień sporządzenia niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego jednostka dominująca PBG S.A., zgodnie z harmonogramem, dokonała wykupu serii B1, C1, D1 i E1 obligacji o łącznej wartości 9 797 400 złotych.

Na dzień sporządzenia niniejszego śródrocznego skróconego sprawozdania finansowego zgodnie z warunkami emisji obligacji właściwymi dla Obligacji objętych przez Spółkę a wyemitowanych przez PBG S.A., pozostałe do wykupu Obligacje spółki PBG S.A. (o łącznej wartości: 353,3 milionów złotych) zabezpieczone były wyżej wskazanymi zabezpieczeniami, w tym w szczególności zastawem rejestrowym na posiadanych bezpośrednio i pośrednio przez PBG S.A. akcjach spółki RAFAKO S.A.

W ocenie Zarządu ustanowione zabezpieczenie w korespondencji z łączną kwotą zobowiązań z tytułu wskazanych Obligacji na dzień sporządzenia niniejszego śródrocznego skróconego sprawozdania finansowego jest wystarczające, aby uznać, że należność jest realizowalna.

W związku z wejściem w życie MSSF 9, na dzień 1 stycznia 2018 roku Grupa dokonała utworzenia odpisu aktualizującego wartość obligacji zgodnie z wymogami wynikającymi z wdrożenia standardu w kwocie 7 522 tysiące złotych. Wpływ zmian na pozycje skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej został zaprezentowany w notach 3.5 oraz 11.14.

Na dzień 30 września 2018 łączna wartość netto obligacji wynosiła 21 783 tysiące złotych.

11.10. Zapasy

	<i>30 września 2018</i>	<i>31 grudnia 2017 (przekształcone)</i>
Materiały (według wartości netto możliwej do uzyskania)	27 538	28 823
Według ceny nabycia	38 469	39 928
Według wartości netto możliwej do uzyskania	27 538	28 823
Zapasy ogółem, według niższej z dwóch wartości: ceny nabycia/kosztu wytworzenia oraz wartości netto możliwej do uzyskania	<u>27 538</u>	<u>28 823</u>

* zapasy stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy na dzień bilansowy zostały zaprezentowane w nocie 11.15.4

11.11. Należności z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe należności – krótkoterminowe

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Należności finansowe		
Należności z tytułu dostaw i usług	181 469	357 733
Odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu dostaw i usług (-)	(23 229)	(8 990)
Należności z tytułu dostaw i usług netto	158 240	348 833
Należności ze sprzedaży środków trwałych i wartości niematerialnych		
Kaucje	81	-
Należności dochodzone na drodze sądowej*	90 829	62 285
Inne należności dochodzone na drodze sądowej*	24 507	24 507
Inne należności finansowe	10 893	10 483
Odpis aktualizujący należności finansowe (-)	(24 330)	(24 228)
Należności finansowe ogółem (netto)	260 220	421 880
Należności niefinansowe		
Należności z tytułu podatku dochodowego	190	104
Należności z tytułu przedpłat i udzielonych zaliczek	91 525	31 957
Należności budżetowe	17 394	31 595
Inne należności niefinansowe	5 014	3 868
Odpis aktualizujący należności niefinansowe (-)	(3 152)	(3 384)
Należności niefinansowe ogółem (netto)	110 971	64 140
Należności krótkoterminowe ogółem (netto)	371 191	486 020

* jednostka dominująca objęła należność odpisem aktualizującym w kwocie odpowiadającej szacowanemu poziomowi ryzyka nierealizowalności tej należności, szczegółowy opis należności spornych został zaprezentowany w nocie 22 niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Należności budżetowe obejmują przede wszystkim należności z tytułu podatku VAT zarówno krajowego, jak i zagranicznego.

Należności z tytułu dostaw i usług nie są oprocentowane i mają zazwyczaj 30-dniowy termin płatności. Jednakże, dla niektórych kontrahentów okres spłaty należności ustalany na podstawie indywidualnych umów zawiera się w przedziale od 1 do 3 miesięcy.

Grupa posiada politykę w zakresie dokonywania sprzedaży tylko zweryfikowanym klientom. Dzięki temu, zdaniem kierownictwa, nie istnieje dodatkowe ryzyko kredytowe, ponad poziom określony odpisem na nieściągalne należności właściwym dla należności handlowych.

Należności handlowe krótkoterminowe wykazane w śródrocznym skróconym skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 30 września 2018 roku w kwocie 158 240 tysięcy złotych dotyczą kontraktów handlowych z krajowymi oraz zagranicznymi kontrahentami.

Kaucje wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień 30 września 2018 roku w kwocie 90 829 tysięcy złotych, dotyczą głównie projektów realizowanych w obszarach:

- modernizacji instalacji odsiarczania spalin w kwocie 22 337 tysięcy złotych,
- budowy gazociągu w kwocie 15 362 tysiące złotych,
- budowy bloku parowego opalanego węglem w kwocie 10 679 tysięcy złotych,
- instalacji katalitycznego odazotowania spalin w kwocie 8 666 tysięcy złotych,
- wykonania części ciśnieniowych kotła do spalarni w kwocie 5 736 tysięcy złotych.

Zmiana stanu kaucji zanotowana w okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku wynikała przede wszystkim ze zwrotu kaucji pieniężnej związanej z realizacją umów na budowę bloku parowego opalanego węglem w kwocie 15 423 tysiące złotych oraz wniesienia zabezpieczenia w formie kaucji pieniężnej w związku z realizacją umów: na modernizację instalacji odsiarczania spalin w kwocie 22 337 tysięcy złotych oraz na budowę gazociągu w kwocie 15 362 tysiące złotych.

Istotną pozycję wykazaną w pozostałych należnościach stanowią zaliczki, które na dzień 30 września 2018 roku wynosiły 91 525 tysięcy złotych, w tym:

- zaliczka w związku z realizacją umowy na budowę zbiorników paliwa w kwocie 44 101 tysięcy złotych,
- zaliczka w związku z realizacją umowy na wyspę biomasową w kwocie 14 433 tysiące złotych,
- zaliczka w związku z realizacją umowy na budowę gazociągu w kwocie 8 074 tysiące złotych,
- zaliczka w związku z realizacją umowy na budowę zbiornika LNG w kwocie 5 837 tysięcy złotych,
- zaliczka w związku z realizacją umowy na dostawę instalacji odazotowania spalin wraz z montażem w kwocie 4 128 tysięcy złotych.

11.12. Inne aktywa finansowe krótkoterminowe

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Obligacje krótkoterminowe*	5 465	4 747
	5 465	4 747

* szczegółowy opis dotyczący obligacji został zamieszczony w nocie 11.9.1

11.13. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)	30 września 2017
Środki pieniężne w banku i w kasie	123 784	179 682	139 123
Lokaty krótkoterminowe do 3 miesięcy, w tym:	61	609	945
	123 845	180 291	140 068

Środki pieniężne w banku są oprocentowane według zmiennych stóp procentowych, których wysokość zależy od stawki referencyjnej ustalonej na rynku międzybankowym. Lokaty krótkoterminowe, klasyfikowane jako środki pieniężne, są dokonywane na różne okresy, od jednego dnia do jednego miesiąca, w zależności od aktualnego zapotrzebowania spółek wchodzących w skład Grupy na środki pieniężne i są oprocentowane według ustalonych z bankiem stóp procentowych.

Spółki Grupy posiadają środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania, do których zaliczają otrzymane w ramach przyznanych dotacji środki pieniężne ulokowane na wyodrębnionych rachunkach bankowych, które Grupa może wykorzystywać do uregulowania zobowiązań wynikających z realizowanych projektów.

Na dzień 30 września 2018 roku w pozycji środków pieniężnych wykazano środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania w kwocie 103,7 mln złotych (31 grudnia 2017 roku: 18,1 mln złotych) będące środkami pieniężnymi jednostki zależnej E003B7 sp. z o.o. przeznaczonymi na realizację kontraktu Jaworzno, które z punktu widzenia Grupy Kapitałowej RAFAKO mają ograniczoną możliwość dysponowania ze względu na formalne uzgodnienia w tym zakresie z instytucjami finansującymi kontrakt Jaworzno.

Dywidenda z E003B7 Sp. z o.o. do jedynego udziałowca, tj. RAFAKO S.A. będzie mogła być wypłacona bez negatywnych konsekwencji ze strony instytucji finansowych po zakończeniu okresu udzielonej przez te instytucje gwarancji, szczegóły są opisane szerzej w nocie 10.1.1.

11.14. Odpisy aktualizujące wartość skonsolidowanych aktywów

	Rzeczowe aktywa trwałe	Akcje/udziały*	Pozostałe aktywa finansowe****	Pozostałe aktywa niefinansowe****	Zapasy**	Rozliczenia międzyokresowe z tytułu wyceny umów o usługę	Należności***
1 stycznia 2018	(68)	(4 978)	(10 500)	(5 676)	(11 105)	–	(36 749)
Korekta bilansu otwarcia	–	–	–	–	–	(1 888)	(12 630)
1 stycznia 2018 (przekształcone)	(68)	(4 978)	(10 500)	(5 676)	(11 105)	(1 888)	(49 379)
Utworzenie	(8)	(92)	–	–	(465)	(562)	(3 049)
Rozwiązanie	10	–	–	–	–	–	1 161
Wykorzystanie	–	–	–	–	638	–	427
30 września 2018	<u>(66)</u>	<u>(5 070)</u>	<u>(10 500)</u>	<u>(5 676)</u>	<u>(10 932)</u>	<u>(2 450)</u>	<u>(50 840)</u>
1 stycznia 2017	(27)	(24 363)	(10 500)	(5 676)	(11 978)	–	(32 472)
Utworzenie	–	–	–	–	(796)	–	(4 551)
Rozwiązanie	–	66	–	–	–	–	806
Wykorzystanie	–	19 375	–	–	1 194	–	2 431
30 września 2017	<u>(27)</u>	<u>(4 922)</u>	<u>(10 500)</u>	<u>(5 676)</u>	<u>(11 580)</u>	<u>–</u>	<u>(33 786)</u>

* odpisy aktualizujące wartość udziałów/akcji w spółkach dotyczą udziałów/akcji w spółkach postawionych w stan upadłości oraz aktualizacji wartości udziałów w procesie upadłości układowej

** utworzenie oraz rozwiązanie odpisów aktualizujących wartość zapasów ujmowane jest w koszcie wytworzenia produktów i usług

*** odpisy aktualizujące wartość należności długo- i krótkoterminowych handlowych oraz pozostałych należności, w tym należności z tytułu kar umownych

**** Zarząd jednostki dominującej ocenia, że wynikające z umowy zawartej w 2012 roku aktywa finansowe są obciążone istotnym ryzykiem nierealizowalności i utrzymał decyzję o objęciu wartości inwestycji odpisem aktualizującym.

11.15. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań Grupy

11.15.1. Zabezpieczenia ustanowione na środkach trwałych

Na dzień 30 września 2018 roku wartość środków trwałych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Grupy wynosiła 135 839 tysięcy złotych. Środki trwałe jednostki dominującej o wartości 130 444 tysiące złotych zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Kredytowego Wielocelowego (ustanowiona hipoteka na łączną kwotę do 300 milionów złotych na nieruchomościach, których RAFAKO S.A. jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym z wyłączeniem nieruchomości mieszkalnych oraz zastaw rejestrowy pierwszorzędny na zbiorze rzeczy ruchomych i praw) oraz wierzytelności BGK S.A., PKO BP S.A., mBank S.A. i PZU S.A. wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy drugorzędny na zbiorze rzeczy ruchomych i praw). Ponadto, zabezpieczeniu zobowiązań z tytułu zawartych umów kredytowych podlegają budynki i budowle jednostki zależnej o wartości 3 742 tysiące złotych, a także sprzęt IT oraz kontenery biurowe o wartości 1 653 tysiące złotych.

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Środki trwałe zabezpieczone hipoteką, w tym:	90 153	90 051
grunty	9 162	9 208
budynki i budowle	80 991	80 843
Środki trwałe, na których ustanowiono zastaw rejestrowy, w tym:	45 686	49 740
urządzenia techniczne i maszyny	44 240	48 688
środki transportu	1 446	1 052
	135 839*	139 791*

* wykazane kwoty obejmują środki trwałe zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży w kwocie 88 tysięcy złotych (31 grudnia 2017: 125 tysięcy złotych)

11.15.2. Zabezpieczenia ustanowione na wartościach niematerialnych

Na dzień 30 września 2018 roku wartości niematerialne o wartości 9 582 tysiące złotych stanowiły zabezpieczenie zobowiązań jednostki dominującej (31 grudnia 2017: 9 815 tysięcy złotych). Wartości niematerialne zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Kredytowego Wielocelowego (ustanowiony zastaw rejestrowy pierwszorzędny na zbiorze rzeczy ruchomych i praw) oraz wierzytelności BGK S.A., PKO BP S.A., mBank S.A. i PZU S.A. wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy drugorzędny na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

11.15.3. Zabezpieczenia ustanowione na akcjach/udziałach

Na dzień 30 września 2018 roku akcje/udziały w spółkach o wartości 36 490 tysięcy złotych (31 grudnia 2017: 35 333 tysiące złotych) zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Kredytowego Wielocelowego (ustanowiony zastaw rejestrowy pierwszorzędny na zbiorze rzeczy ruchomych i praw) oraz wierzytelności BGK S.A., PKO BP S.A., mBank S.A. i PZU S.A. wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy drugorzędny na zbiorze rzeczy ruchomych i praw, zastaw rejestrowy i finansowy na udziałach w E003B7 Sp. z o.o.).

11.15.4. Zabezpieczenia ustanowione na zapasach

Na dzień 30 września 2018 roku zapasy o wartości 26 144 tysiące złotych stanowiły zabezpieczenie zobowiązań jednostki dominującej (31 grudnia 2017: 26 320 tysięcy złotych). Zapasy zabezpieczają zobowiązania z tytułu zawartej z PKO BP S.A. Umowy Limitu Kredytowego Wielocelowego (ustanowiony zastaw rejestrowy pierwszorzędny na zbiorze rzeczy ruchomych i praw) oraz wierzytelności BGK S.A., PKO BP S.A., mBank S.A. i PZU S.A. wobec RAFAKO S.A. na podstawie Umowy Poręczenia zawartej w celu zabezpieczenia zobowiązań E003B7 Sp. z o.o. powstałych w związku z Umową o Udzielenie Gwarancji wystawionych na rzecz TAURON Wytwarzanie S.A. w związku z realizacją Projektu Jaworzno III 910 MW (ustanowiony zastaw rejestrowy drugorzędny na zbiorze rzeczy ruchomych i praw).

11.15.5. Zabezpieczenia ustanowione na należnościach handlowych

Na dzień 30 września 2018 roku należności z tytułu dostaw, robót i usług w kwocie 20 072 tysiące złotych stanowiły zabezpieczenie udzielonych gwarancji oraz kredytów i pożyczek (31 grudnia 2017 roku: 96 482 tysiące złotych).

11.16. Kapitał podstawowy

W okresie 9 miesięcy 2018 roku zakończonym 30 września 2018 roku kapitał podstawowy RAFAKO S.A. nie uległ zmianie i jego wartość na dzień 30 września 2018 roku wynosiła 254 864 tysiące złotych.

<i>Kapitał akcyjny</i>	<i>Liczba akcji w szt.</i>	<i>Wartość akcji w tys. zł</i>
Akcje serii A	900 000	1 800
Akcje serii B	2 100 000	4 200
Akcje serii C	300 000	600
Akcje serii D	1 200 000	2 400
Akcje serii E	1 500 000	3 000
Akcje serii F	3 000 000	6 000
Akcje serii G	330 000	660
Akcje serii H	8 070 000	16 140
Akcje serii I	52 200 000	104 400
Akcje serii J	15 331 998	30 664
Akcje serii K	42 500 000	85 000
	127 431 998	254 864

11.17. Wartość nominalna akcji

Wszystkie wyemitowane akcje posiadają wartość nominalną wynoszącą 2,00 złote i zostały objęte w zamian za wkłady pieniężne.

11.18. Prawa akcjonariuszy

Akcje wszystkich serii są jednakowo uprzywilejowane co do dywidendy oraz zwrotu z kapitału.

11.19. Kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej

W okresie 9 miesięcy zakończonym dnia 30 września 2018 roku kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej w związku z pokryciem straty z lat ubiegłych, kapitał ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej uległ zmianie i na dzień 30 września 2018 roku kapitał ten wyniósł 165 119 tysięcy złotych.

11.20. Zysk/(strata) przypadający na jedną akcję

Zysk/(strata) podstawowy przypadający na jedną akcję oblicza się poprzez podzielenie skonsolidowanego zysku/(straty) netto przypadającego na zwykłych akcjonariuszy jednostki dominującej przez średnią ważoną liczbę wyemitowanych akcji zwykłych jednostki dominującej występujących w ciągu okresu.

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące zysku/(straty) oraz akcji, które posłużyły do wyliczenia podstawowego zysku/(straty) na jedną akcję:

	<i>Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018</i>	<i>Okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2017</i>
Zysk/(strata) netto z działalności kontynuowanej	21 247	26 232
Zysk/(strata) netto przypadający na zwykłych akcjonariuszy, zastosowany do obliczenia zysku/(straty) na jedną akcję	21 671	25 845
Średnia ważona liczba wyemitowanych akcji zwykłych zastosowana do obliczenia podstawowego zysku/(straty) na jedną akcję	127 431 998	84 931 998
Wpływ rozwodnienia:	-	-
Opcje na akcje	-	-
Umarzalne akcje uprzywilejowane	-	-
Skorygowana średnia ważona liczba akcji zwykłych zastosowana do obliczenia rozwodnionego zysku/(straty) na jedną akcję	127 431 998	84 931 998
Zysk/(strata) na jedną akcję w złotych		
– podstawowy/rozwodniony z zysku/(straty) za okres przypadający zwykłym akcjonariuszom	0,17	0,31

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku jednostka dominująca nie dokonała emisji nowych akcji.

Grupa nie prezentuje zysku rozwodnionego na jedną akcję za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku, ponieważ nie posiada instrumentów finansowych powodujących rozwodnienie akcji.

11.21. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania - długoterminowe

	<i>30 września 2018</i>	<i>31 grudnia 2017 (przekształcone)</i>
Zobowiązania finansowe		
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	24 297	38 714
Zobowiązania z tytułu zakupu środków trwałych i wartości niematerialnych	-	50
Kwoty zatrzymane (kaucje)	19	-
Pozostałe zobowiązania	5	15
Zobowiązania finansowe ogółem	24 321	38 779
Zobowiązania niefinansowe		
Pozostałe zobowiązania	38	-
Zobowiązania niefinansowe ogółem	38	-
	24 359	38 779

11.22. Zobowiązania i rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych - długoterminowe

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Zobowiązania z tytułu Programu Dobrowolnych Odejść	–	153
Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii	4	495
Rezerwy na odprawy emerytalne	6 497	5 901
Rezerwa na nagrody jubileuszowe	10 851	10 601
Rezerwa na pozostałe świadczenia pracownicze	3 864	4 034
	21 216	21 184

11.23. Świadczenia pracownicze po okresie zatrudnienia oraz inne świadczenia

Na podstawie prognozy wyceny dokonanej na koniec okresu obrachunkowego przez profesjonalną firmę aktuariálną Grupa tworzy rezerwę na wartość bieżącą zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych, nagród jubileuszowych oraz ZFŚS. Kwotę tej rezerwy oraz uzgodnienie przedstawiające zmiany stanu w ciągu okresu obrotowego przedstawiono w poniższej tabeli:

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Na dzień 1 stycznia	23 635	23 877
Koszty odsetek	552	769
Koszty bieżącego zatrudnienia	200	459
(Zyski)/straty aktuariálne	1 429	(324)
Wypłacone świadczenia	(1 851)	(2 537)
Utworzenie/rozwiązanie rezerwy na świadczenia pracownicze	–	1 060
Koniec okresu	23 965	23 304
Rezerwy długoterminowe	21 212	20 536
Rezerwy krótkoterminowe	2 753	2 768

Główne założenia przyjęte przez aktuarium na dzień i w okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku oraz w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku do wyliczenia kwoty zobowiązania są następujące:

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Stopa dyskontowa (%)	3,2	3,2
Przewidywany wskaźnik inflacji (%)*	–	–
Wskaźnik rotacji pracowników	7	7
Przewidywana stopa wzrostu wynagrodzeń (%)**	2	2

* Brak danych w raporcie aktuarium

** 2% w roku 2018 oraz w kolejnych latach

11.24. Pozostałe rezerwy długoterminowe

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Rezerwa na naprawy gwarancyjne	32 318	17 202
	32 318	17 202

11.25. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług oraz pozostałe zobowiązania – krótkoterminowe

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Zobowiązania finansowe		
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	200 668	314 369
Zobowiązania z tytułu zakupu środków trwałych i wartości niematerialnych	167	974
Kwoty zatrzymane (kaucje)	261	397
Inne zobowiązania finansowe	511	–
Zobowiązania finansowe ogółem	201 607	315 740
Zobowiązania niefinansowe		
Zobowiązania z tytułu podatków i innych świadczeń	18 302	36 889
Przedpłaty i zaliczki otrzymane na dostawy	–	–
Zaliczki otrzymane od klientów	105 456	24 995
Inne zobowiązania niefinansowe	20 004	37 389
Zobowiązania niefinansowe ogółem	143 762	99 273
	345 369	415 013

11.26. Zobowiązania i rezerwy z tytułu świadczeń pracowniczych – krótkoterminowe

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych	8 539	9 087
Zobowiązania wobec pracowników z tytułu wynagrodzeń	8 804	8 519
Zobowiązania z tytułu Programu Dobrowolnych Odejść	490	1 443
Rezerwy na koszty niewykorzystanych urlopów	3 866	5 428
Naliczone zobowiązania z tytułu niewypłaconej premii	6 825	7 421
Rezerwy na odprawy emerytalne	760	763
Rezerwa na nagrody jubileuszowe	1 430	1 582
Rezerwa na pozostałe świadczenia pracownicze	375	423
	31 089	34 666

11.27. Pozostałe rezerwy krótkoterminowe

	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Rezerwa na naprawy gwarancyjne	7 327	11 401
Rezerwa na straty z tytułu umów	1 046	15 461
Rezerwa na kary umowne	–	8 069
Pozostałe rezerwy	1 191	–
	9 564	34 931

12. Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym

Cele i zasady zarządzania ryzykiem finansowym nie uległy zmianie w stosunku do opublikowanych w ostatnim skonsolidowanym rocznym sprawozdaniu finansowym za 2017 rok.

13. Instrumenty pochodne

Na dzień 30 września 2018 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała nierozliczonych transakcji walutowych typu forward.

Na dzień 30 września 2018 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała nierozliczonych innych rodzajów instrumentów pochodnych.

Spółki Grupy Kapitałowej nie stosują rachunkowości zabezpieczeń, niemniej jednak stosowane transakcje nie mają charakteru spekulacyjnego, a ich celem jest efektywne zabezpieczenie transakcji kupna/sprzedaży denominowanych w walucie.

14. Instrumenty finansowe

Wartość bilansową klas i kategorii instrumentów finansowych na dzień 30 września 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku prezentują poniższe tabele.

Grupa prezentuje poszczególne kategorie i klasy instrumentów finansowych w wartości bilansowej, których wartość godziwa jest zbliżona do wartości bilansowej. Wartość księgowa jest zbliżona do godziwej z powodu relatywnie krótkiego terminu zapadalności (dla pozycji krótkoterminowych), bądź dyskontowania rozrachunków długoterminowych.

	Wartość bilansowa	
	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Aktywa wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	131	702
Instrumenty pochodne	–	479
Udziały i akcje długoterminowe	131	223
Aktywa wyceniane w zamortyzowanym koszcie	333 352	515 564
Obligacje	21 783	22 447
Należności z tytułu dostaw i usług	197 157	388 048
Należności z tytułu inwestycji	81	–
Pozostałe należności finansowe	102 634	73 217
Pożyczki udzielone	11 697	10 010
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	123 845	180 291
	457 328	674 715

	Wartość bilansowa	
	30 września 2018	31 grudnia 2017 (przekształcone)
Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	337 667	453 247
Kredyty i pożyczki	111 739	98 728
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług (w tym inwestycyjne)	225 133	354 107
Pozostałe zobowiązania finansowe	795	412
Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	–	–
Instrumenty pochodne	–	–
Zobowiązania z tytułu gwarancji, factoringu i wyłączone z zakresu MSSF 9	4 439	4 551
Zobowiązania z tytułu leasingu i umów dzierżawy z opcją zakupu	4 439	4 551
	342 106	462 830

15. Kredyty i pożyczki

Na dzień 30 września 2018 roku spółki Grupy Kapitałowej wykazywały zobowiązania z tytułu kredytów bankowych i pożyczek w wysokości 111 739 tysięcy złotych.

Kredyty i pożyczki	Zabezpieczenie	Inne	Waluta	Efektywna stopa procentowa	Termin spłaty	Zobowiązania z tytułu kredytów bankowych i pożyczek	
						30 września 2018	31 grudnia 2017
Kredyty i pożyczki długoterminowe:							
Siemens Finance Sp. z o.o.	weksel własny in blanco	pożyczka pieniężna	PLN	WIBOR 1M + marża	15.07.2021	70	–
						70	–
Kredyty i pożyczki krótkoterminowe:							
PKO BP S.A.	weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową, przelew wierzytelności z kontraktów*, klauzula potrącenia wierzytelności z rachunków RAFAKO S.A., hipoteka**, oświadczenie o poddaniu się egzekucji, zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw stanowiących całość gospodarczą przedsiębiorstwa	kredyt odnawialny w rachunku bieżącym do kwoty 70 milionów złotych***	PLN	WIBOR 1M + marża	30.06.2019****	66 334	55 137
PKO BP S.A.	weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową, przelew wierzytelności z kontraktów*, klauzula potrącenia wierzytelności z rachunków RAFAKO S.A., hipoteka**, oświadczenie o poddaniu się egzekucji, zastaw rejestrowy na zbiorze rzeczy ruchomych i praw stanowiących całość gospodarczą przedsiębiorstwa	kredyt obrotowy odnawialny w rachunku kredytowym do kwoty 80 milionów złotych	PLN	WIBOR 1M lub EURIBOR 1M + marża	30.06.2019****	43 301	43 419
Podkarpacki Bank Spółdzielczy	weksel własny in blanco, pełnomocnictwo do rachunku, hipoteki na nieruchomości, przelew wierzytelności z polisy ubezpieczeniowej	umowa kredytu w rachunku bieżącym na kwotę 1 miliona złotych	PLN	WIBOR 1M + marża	06.09.2018	–	172
Podkarpacki Bank Spółdzielczy	weksel in blanco, pełnomocnictwo do rachunku o oświadczenia o poddaniu się egzekucji, hipoteki na nieruchomości, przelew wierzytelności z polisy ubezpieczeniowej	kredyt obrotowy	PLN	WIBOR 1M + marża Średni WIBOR 3M	30.08.2019	2 000	–
Siemens Finance Sp. z o.o.	weksel własny in blanco	pożyczka pieniężna	PLN	WIBOR 1M + marża	15.07.2021	34	–
						111 669	98 728

* zabezpieczenie udzielonego kredytu stanowią należności z kontaktów realizowanych przez jednostkę dominującą;

** na dzień sporządzenia niniejszego skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego jednostka dominująca ustanowiła hipotekę na nieruchomościach RAFAKO S.A. (za wyjątkiem mieszkań i budynków mieszkalnych) na łączną kwotę do 300 milionów złotych, która ma stanowić dodatkowe zabezpieczenie udzielonego przez bank PKO BP S.A. kredytu;

*** na dzień publikacji niniejszego skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zgodnie z aneksem do umowy limitu kredytowego wielocelowego podpisanego dnia 29 czerwca 2018 roku, limit udzielony został do kwoty 200 mln złotych, w tym limit kredytu w rachunku bieżącym do kwoty 70 milionów złotych i kredytu obrotowego do kwoty 80 milionów złotych;

**** na dzień publikacji niniejszego skróconego śródrocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego, zgodnie z aneksem do umowy limitu kredytowego wielocelowego podpisanego dnia 29 czerwca 2018 roku, termin wykorzystania i spłaty kredytu przedłużono do dnia 30 czerwca 2019 roku.

16. Zarządzanie kapitałem

Zarządzanie kapitałem przez Grupę Kapitałową ma na celu zapewnienie możliwie wysokiego poziomu bezpieczeństwa działalności operacyjnej przy jednoczesnym minimalizowaniu kosztów pozyskiwania źródeł finansowania. Zabezpieczenie stabilnego rozwoju Grupy wymaga utrzymywania odpowiedniej relacji pomiędzy własnym i obcymi kapitałami oraz efektywnego zarządzania nadwyżkami finansowymi. Grupa analizuje strukturę kapitału poprzez wskaźnik kapitalizacji (udział kapitału własnego w sumie źródeł finansowania).

30 września 2018   31 grudnia 2017
(przekształcone)

Udział zadłużenia w kapitale własnym

Kapitał własny przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej	578 475	558 331
Kapitał obcy (kredyt bankowy)	111 739	98 728
Suma bilansowa	1 206 434	1 281 253

Wskaźnik kapitalizacji

	0,48	0,44
--	-------------	-------------

17. Rezerwy na koszty

17.1. Rezerwa na koszty kar z tytułu nieterminowej realizacji lub niedotrzymania gwarantowanych parametrów technicznych umów

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku Grupa dokonała weryfikacji stanu rezerw na koszty z tytułu nieterminowej realizacji umów (w tym zrealizowanych opóźnień w odniesieniu do zobowiązań umownych, w tym warunków ustalania kar) na realizowanych kontraktach.

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku jednostka dominująca dokonała wykorzystania rezerwy z tytułu nieterminowej realizacji umów w kwocie 3 404 tysiące złotych.

17.2. Zmiana stanu rezerw, zobowiązań i rozliczeń międzyokresowych wykazanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej

	Rezerwa na przewidywane straty na kontraktach*	Rezerwa na nagrody jubileuszowe i odprawy emerytalne i ZFŚS	Rezerwa na urlopy**	Rezerwa na naprawy gwarancyjne**	Rezerwa na koszty kar kontraktowych	Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych**	Rezerwa na straty kredytowe z tytułu udzielonych poręczeń	Rezerwa na Program Dobrowolnych Odejść	Rezerwa na koszty restrukturyzacji	Rezerwa na pozostałe koszty **	Pozostałe rezerwy
1 stycznia 2018	15 863	23 305	5 402	17 688	8 069	7 670	–	1 596	8 368	3 936	196
korekta bilansu otwarcia	(1 754)	–	–	25 112	1 691	–	1 618	–	–	–	–
1 stycznia 2018 (przeznaczony)	14 109	23 305	5 402	42 800	9 760	7 670	1 618	1 596	8 368	3 936	196
Utworzenie rezerwy	957	2 515	595	13 230	322	6 222	–	–	–	542	351
Rozwiązanie rezerwy	(9 612)	(191)	–	(4 806)	(6 361)	(983)	–	(110)	(5 747)	(2 749)	–
Wykorzystanie rezerwy	(4 408)	(1 852)	(2 131)	(11 579)	(3 399)	(6 080)	–	(1 008)	(2 588)	(119)	(384)
30 września 2018	1 046	23 777	3 866	39 645	–	6 829	1 618	478	33	1 610	163
1 stycznia 2017	19 160	23 877	4 999	18 227	4 856	12 031	–	7 094	–	6 644	177
Utworzenie rezerwy	2 805	3 009	287	7 271	4 823	3 373	–	6 480	407	2 805	3 009
Rozwiązanie rezerwy	–	–	–	–	(678)	(4 533)	–	(6 574)	(6)	–	–
Wykorzystanie rezerwy	(12 192)	(1 805)	(1 224)	(10 719)	(4 206)	(512)	(4 980)	(1 985)	(171)	(12 192)	(1 805)
30 września 2017	9 773	25 081	4 062	14 779	4 795	10 359	2 114	4 565	407	9 773	25 081

* powyższe kwoty wynikają z wyceny umów o usługę budowlaną opisanych w notcie 10

** powyższe rezerwy prezentowane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako pozostałe zobowiązania

18. Emisja, wykup i spłata dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych

W okresie 9 miesięcy 2018 roku jednostka dominująca nie przeprowadzała emisji, wykupu i spłat dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych.

19. Wypłacone lub zadeklarowane dywidendy

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku Spółki Grupy Kapitałowej nie wypłacały dywidendy. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa dywidenda może być wypłacona jedynie z zysku pojedynczych jednostek wchodzących w skład Grupy, a nie w oparciu o skonsolidowany wynik Grupy Kapitałowej.

20. Zobowiązania inwestycyjne

Na dzień 30 września 2018 roku jednostki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej RAFAKO wykazywały zobowiązania z tytułu nabycia rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 167 tysięcy złotych. Ponadto jednostki Grupy nie posiadały podpisanych umów dotyczących planowanych w 2018 roku nakładów inwestycyjnych, które nie zostały na dzień zakończenia okresu sprawozdawczego ujęte w księgach rachunkowych.

21. Zmiany pozycji pozabilansowych, informacje o udzieleniu przez Grupę poręczeń kredytu, pożyczki lub udzieleniu gwarancji

	<i>30 września 2018</i>	<i>31 grudnia 2017 (przekształcone)</i>
Należności z tytułu gwarancji finansowych otrzymanych w głównej mierze jako zabezpieczenie wykonania umów handlowych, w tym:	690 639	669 672
- od jednostek powiązanych	-	-
Należności z tytułu otrzymanych poręczeń, w tym:	-	-
- od jednostek powiązanych	-	-
Weksle otrzymane jako zabezpieczenie, w tym:	51 933	24 507
- od jednostek powiązanych	38 265	13 864
Akredytywy	-	-
	742 572	694 179
	<i>30 września 2018</i>	<i>31 grudnia 2017 (przekształcone)</i>
Zobowiązania z tytułu gwarancji finansowych udzielonych w głównej mierze jako zabezpieczenie wykonania umów handlowych, w tym:	372 193	326 438
- na rzecz jednostek powiązanych	-	-
Zobowiązania z tytułu udzielonych poręczeń, w tym:	1 294 375	1 294 375
- na rzecz jednostek powiązanych	1 294 375	1 294 375
Weksle wydane pod zabezpieczenie, w tym:	37 328	15 374
- na rzecz jednostek powiązanych	1 884	1 884
Akredytywy	-	-
	1 703 896	1 636 187

W okresie 9 miesięcy 2018 roku Grupa Kapitałowa RAFAKO zanotowała wzrost poziomu zobowiązań warunkowych w kwocie 67 709 tysięcy złotych, który wynikał ze wzrostu poziomu udzielonych gwarancji oraz ze wzrostu wartości weksli wydanych pod zabezpieczenie. W okresie 9 miesięcy 2018 roku na zlecenie spółek Grupy banki oraz instytucje ubezpieczeniowe udzieliły kontrahentom gwarancji, głównie z tytułu dobrego wykonania umowy, w kwocie 76 224 tysiące złotych oraz gwarancji przetargowych, w kwocie 53 761 tysięcy złotych. Największą pozycję w tej grupie zobowiązań stanowi gwarancja dobrego wykonania umowy na kwotę 15 529 tysięcy złotych, wystawiona w lipcu 2018 roku. Zobowiązania z tytułu udzielonych poręczeń na koniec września 2018 roku wynosiły 1 294 375 tysięcy złotych. Największą pozycję w tej grupie zobowiązań stanowią poręczenia udzielone w dniu 16 kwietnia 2014 roku oraz 24 lutego 2016 roku przez RAFAKO S.A. za zobowiązania jednostki zależnej E003B7 Sp. z o.o., z terminem obowiązywania do dnia 17 kwietnia 2028 roku, w związku z projektem na „Budowę nowych mocy w technologiach węglowych w TAURON Wytwarzanie S.A.– Budowa bloku energetycznego o mocy 910 MW na parametry nadkrytyczne w Elektrowni Jaworzno III – Elektrownia II”. Największą pozycją wśród gwarancji udzielonych, które wygasły w okresie 9 miesięcy 2018 roku była gwarancja przetargowa w kwocie 9 000 tysięcy złotych.

W okresie 9 miesięcy 2018 roku Grupa odnotowała wzrost poziomu należności warunkowych w kwocie 48 393 tysiące złotych otrzymanych głównie pod zabezpieczenie należytego wykonania umów, w tym wzrost poziomu należności z tytułu otrzymanych gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych w kwocie 20 967 tysięcy złotych, wzrost poziomu należności z tytułu weksli w wysokości 27 426 tysięcy złotych. Największą pozycję wśród gwarancji otrzymanych w okresie 9 miesięcy 2018 roku stanowi gwarancja dobrego wykonania umowy w kwocie 1 123 tysiące euro. Największą pozycją wśród gwarancji wygasłych w okresie 9 miesięcy 2018 roku stanowiła gwarancja zwrotu zaliczki w kwocie 431 tysięcy euro.

22. Sprawy sporne, postępowania sądowe

Na dzień sporządzenia niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Spółki Grupy Kapitałowej są w trakcie prowadzenia spraw sądowych, w których są zarówno pozwany jak i powodem.

Szczegółowy opis kluczowych spraw sądowych znajduje się w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku dostępnym pod adresem:

<http://www.rafako.com.pl/relacje-inwestorskie/raporty-okresowe>

W stosunku do przedstawionego tam opisu nie zaszły żadne zmiany, mające istotny wpływ na sytuację finansową Grupy.

W przedmiocie dwóch największych spraw spornych z Mostostal Warszawa S.A., tj. sprawie z powództwa RAFAKO S.A. przeciwko spółce Mostostal Warszawa S.A. o zapłatę kwoty 8.042.475,00 zł tytułem zwrotu 70% wartości kwot wstrzymanych na poczet zabezpieczenia należytego wykonania umowy oraz sprawie o zapłatę kwoty 13.136.446,57 zł (obecnie po rozszerzeniu przedmiotowym powództwa WPS stanowi kwotę 16.157.214,28 zł) z tytułu wystawionej przez RAFAKO S.A. faktury nr FHO/16100098 za zrealizowane przez RAFAKO S.A. i niezapłacone przez Mostostal Warszawa S.A. oraz Zakład Termiczny Unieszkodliwiania Odpadów sp. z o.o. do dnia publikacji niniejszego sprawozdania nie nastąpiły żadne istotne zmiany. Strony nadal oczekują na wyznaczenie przez właściwe sądy terminów rozpraw.

Zarząd jednostki dominującej podtrzymuje zaprezentowaną w sprawozdaniu finansowym za 2017 rok ocenę zasadności swoich roszczeń i oczekuje pozytywnego dla RAFAKO S.A. rozstrzygnięcia sporu.

Dodatkowo, spółka RAFAKO S.A. jest w sporze z Energomontaż Zachód Wrocław sp. z o.o. (EZW). Toczą się dwa postępowania sądowe (wpływ do RAFAKO S.A. w czerwcu i lipcu 2018 roku) na łączną kwotę 1 859 tysięcy złotych, których przedmiotem są niezapłacone przez jednostkę dominującą należności wynikające z faktur spółki Energomontaż Zachód Wrocław Sp. z o.o., a które zostały potrącone z wierzytelnościami Spółki wynikającymi z kary umownej naliczonej za opóźnienie w wykonaniu umowy przez EZW. RAFAKO S.A. jest przekonane o skuteczności dokonanych potrąceń, w związku z czym spodziewa się korzystnych wyroków. Obie sprawy są na początkowym etapie procedowania.

23. Informacje o Zarządzie i Radzie Nadzorczej jednostki dominującej

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku oraz do dnia sporządzenia niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego miały miejsce zmiany w składzie Zarządu RAFAKO S.A. W dniu 20 lutego 2018 roku Krzysztof Burek złożył rezygnację z funkcji Wiceprezesa Zarządu jednostki dominującej. Rada Nadzorcza RAFAKO S.A. powołała na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Spółki Karola Sawickiego. Ponadto w dniu 30 października dokonane zostały zmiany w organach jednostki dominującej, będące wynikiem realizacji strategii oraz konsekwencją wewnętrznej reorganizacji RAFAKO S.A.:

- rezygnację z zasiadania w Zarządzie RAFAKO S.A. złożyli Pan Edward Kasprzak, Pan Tomasz Tomczak oraz Pan Karol Sawicki;
- Rada Nadzorcza ustaliła 3 osobowy skład Zarządu jednostki dominującej;
- Rada Nadzorcza odwołała Panią Agnieszkę Wasilewską-Semail z funkcji Prezesa Zarządu i powierzyła jej funkcję Wiceprezesa Zarządu;
- Rada Nadzorcza powołała do Zarządu RAFAKO S.A. Pana Jerzego Wiśniewskiego i powierzyła mu stanowisko Prezesa Zarządu.

Na dzień sporządzenia niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego skład Zarządu jednostki dominującej przedstawia się następująco:

Jerzy Wiśniewski	- Prezes Zarządu
Jarosław Dusiło	- Wiceprezes Zarządu
Agnieszka Wasilewska-Semail	- Wiceprezes Zarządu

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku oraz do dnia sporządzenia niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego miały miejsca zmiany w składzie Rady Nadzorczej RAFAKO S.A. W dniu 30 października 2018 roku Pan Jerzy Wiśniewski złożył rezygnację z zasiadania w Radzie Nadzorczej jednostki dominującej. Akcjonariusz PBG S.A. wykonując uprawnienie osobiste, o którym mowa w par. 17 ust 3 i 4 Statutu RAFAKO S.A., powołał do Rady Nadzorczej Panią Helenę Fic powierzając jej funkcję Przewodniczącego Rady Nadzorczej.

Na dzień sporządzenia niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego skład Rady Nadzorczej jednostki dominującej przedstawia się następująco:

Helena Fic	- Przewodniczący Rady Nadzorczej
Małgorzata Wiśniewska	- Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
Przemysław Schmidt	- Sekretarz Rady Nadzorczej (niezależny)
Krzysztof Gerula	- Członek Rady Nadzorczej (niezależny)
Dariusz Szymański	- Członek Rady Nadzorczej
Adam Szyszka	- Członek Rady Nadzorczej (niezależny)

24. Transakcje z udziałem członków Zarządu i Rady Nadzorczej

W bieżącym okresie sprawozdawczym i porównywalnym okresie sprawozdawczym nie udzielono pożyczek członkom Zarządu i Rady Nadzorczej Spółek wchodzących w skład Grupy.

W bieżącym okresie sprawozdawczym i porównywalnym okresie sprawozdawczym jednostki wchodzące w skład Grupy nie prowadziły żadnych transakcji z członkami Zarządów za wyjątkiem transakcji opisanych w nocie 25.

25. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

W okresie 9 miesięcy zakończonym 30 września 2018 roku i w analogicznym okresie 2017 roku jednostka dominująca i jednostki zależne nie zawierały istotnych transakcji z podmiotami powiązаныmi na innych warunkach niż rynkowe.

Łączne kwoty transakcji z podmiotami powiązаныmi za dany okres obrotowy:

<i>Podmiot powiązany</i>		<i>Sprzedaż na rzecz podmiotów powiązanych za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku/ 30 września 2017 roku</i>	<i>Zakupy od podmiotów powiązanych za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku/ 30 września 2017 roku</i>	<i>Należności od podmiotów powiązanych na dzień 30 września 2018 roku/ 31 grudnia 2017 roku</i>	<i>Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych na dzień 30 września 2018 roku/ 31 grudnia 2017 roku</i>
Podmiot dominujący:					
PBG S.A.	2018	2 914	3 647	24 548*	646
	2017	1 859	4 347	30 538*	558
Jednostki z Grupy Kapitałowej PBG S.A.:					
PBG oil and gas Sp. z o.o.	2018	911	22 781	28 467	2 767
	2017	3 415	1 732	33 162	720
PBG ERIGO PROJEKT Sp. z o.o.	2018	55	–	15	–
PLATAN HOTEL SKA	2017	55	–	8	–
PBG DOM Sp. z o.o.	2018	3	–	2	–
	2017	7	–	1	–
PBG AVATIA Sp. z o.o.	2018	–	–	–	–
	2017	–	25	–	–
Jednostki powiązane osobowo:					
SWGK KSIĘGOWOŚĆ Sp. z o. o	2018	–	2 080	–	443
	2017	–	1 817	–	295
SWGK Consulting Sp. z o.o.	2018	–	10	–	–
	2017	–	150	–	49
Dwór w Smólsku	2018	–	225	–	25
	2017	–	180	–	49
Mostostal Energomontaż Gliwice S.A.	2018	–	–	–	57
	2017	–	–	–	–
Fundacja PBG	2018	–	129	–	36
	2017	–	283	–	33

* w tym należności od PBG S.A., które zostały opisane w nocie 11.9.1

<i>Podmiot powiązany</i>		<i>Sprzedaż na rzecz podmiotów powiązanych za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku/ 30 września 2017 roku</i>	<i>Zakupy od podmiotów powiązanych za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku/ 30 września 2017 roku</i>	<i>Należności od podmiotów powiązanych na dzień 30 września 2018 roku/ 31 grudnia 2017 roku</i>	<i>Zobowiązania wobec podmiotów powiązanych na dzień 30 września 2018 roku/ 31 grudnia 2017 roku</i>
Przedsiębiorstwo Inżynieryjne Ćwiertnia Sp. z o.o.	2018 2017	– –	– –	509 516	– –
BPIL Grzegorz Kiczor	2018 2017	– –	115 145	– –	25 41
FCS Business Solutions Sp. z o.o.	2018 2017	– 1	– –	– –	6 –
Polimex-Mostostal S.A.	2018 2017	– –	241 –	– –	270 117
PONER Sp. z o.o.	2018 2017	9 328	– 27	– 130	– –
Izba Gospodarcza Energetyki i Ochrony Środowiska	2018 2017	– –	2 23	– –	14 –
MIKO-Tech Sp. z o.o.	2018 2017	124 24	18 013 408	2 2	2 382 1 018
NRG Solution Sp. z o.o.	2018 2017	– 18	5 –	– 6	2 3
SWGK Podatki Sp. z o.o.	2018 2017	– –	– 80	– –	– –
Fic i Wspólnicy Kancelaria Radców Prawnych Sp.k.	2018	–	220	–	–

26. Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz

Grupa nie publikowała prognoz na 2018 rok.

27. Zwięzły opis istotnych dokonań lub niepowodzeń Grupy w trzecim kwartale 2018 roku

Dnia 11 lipca 2018 roku Zarząd RAFAKO S.A. powziął informację o wyborze oferty Spółki przez PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. jako najkorzystniejszej w postępowaniu przetargowym w przedmiocie „Wykonanie kompleksowej modernizacji Instalacji Odsiarczania Spalin na blokach nr 3 i 4 oraz 5 i 6 w PGE GiEK S.A. Oddział Elektrownia Bełchatów. Wartość oferty Spółki wynosi 181,6 mln PLN netto (tj. 223,4 mln brutto). Termin realizacji w/w zadania przypada na koniec maja 2021 roku.

W dniu 17 lipca 2018 roku Zarząd RAFAKO S.A. powziął informację o anulowaniu przez Zamawiającego, tj. Elering AS z siedzibą w Tallinie (Estonia) wyboru oferty Spółki jako najkorzystniejszej w postępowaniu przetargowym w przedmiocie „Budowa „pod klucz” Tłoczni Gazu Paldiski i Puiatu w Estonii”. Decyzja Zamawiającego jest ostateczna i jest wynikiem odwołania jednego z kontroferentów.

W dniu 18 lipca 2018 roku Zarząd RAFAKO S.A. powziął informację o wyborze przez firmę Energa Wytwarzanie S.A. z siedzibą w Gdańsku oferty jednostki dominującej złożonej w konsorcjum w składzie RAFAKO S.A. (lider konsorcjum) i ENERGA Serwis Sp. z o.o. z siedzibą w Ostrołęce (Konsorcjum), jako najkorzystniejszej w postępowaniu przetargowym w przedmiocie budowy instalacji odsiarczania spalin II w Elektrowni Ostrołęka B. Wartość oferty konsorcjum to 199 250 000 złotych netto, z czego udział RAFAKO S.A. wynosi około 63,3 %.

W dniu 24 lipca 2018 roku Konsorcjum, w skład którego wchodzi Spółka (Lider Konsorcjum) oraz firma ENERGA Serwis Sp. z o.o. z siedzibą w Ostrołęce (Członek Konsorcjum), podpisało umowę z firmą ENERGA Elektrownie Ostrołęka S.A. z siedzibą w Ostrołęce, której przedmiotem jest „Budowa instalacji odsiarczania spalin II w Elektrowni Ostrołęka B”. Wartość umowy wynosi łącznie 199 250 000 złotych netto, w tym wartość wynagrodzenia dla Spółki to 126 250 000 złotych netto, co stanowi około 63,3% wartości Umowy. Termin realizacji Umowy to 30 września 2020 rok.

W dniu 31 lipca 2018 roku podpisana została umowa pomiędzy RAFAKO S.A. a firmą PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A., której przedmiotem jest wykonanie kompleksowej modernizacji Instalacji Odsiarczania Spalin na blokach nr 3 i 4 oraz 5 i 6 w PGE GiEK S.A. Oddział Elektrownia Bełchatów. Wartość umowy wynosi łącznie 181 600 000 złotych netto. Termin realizacji Umowy to 31 maja 2021 roku.

Zarząd RAFAKO S.A. z siedzibą w Raciborzu informuje o zakończeniu w dniu 31 lipca 2018 roku kolejnego etapu reorganizacji Spółki, mającego na celu zbudowanie elastycznej, bardziej efektywnej kosztowo organizacji, dostosowanej do obecnych warunków rynkowych. W ramach omawianego procesu reorganizacji przeprowadzono między innymi redukcję zatrudnienia oraz działania optymalizacyjne podejmowane w ramach funkcjonowania całej organizacji. W wyniku przeprowadzonego procesu reorganizacji, liczba zredukowanych etatów nie przekroczyła uzgodnionej w porozumieniu z zakładowymi organizacjami związkowymi liczby 276 etatów, a łączna wartość oszczędności wynikających z redukcji zatrudnienia od początku procesu restrukturyzacji do końca bieżącego roku powinna osiągnąć poziom 15 milionów złotych, z czego w samym 2018 roku jest to kwota 12 milionów złotych. W skład wskazanej kwoty nie wchodzi oszczędności wynikające z dodatkowych działań optymalizacyjnych, które zostały podjęte w ramach procesu reorganizacji. Koszty związane z przeprowadzeniem omawianego etapu reorganizacji Spółki nie przekroczą utworzonej na ten cel dodatkowej rezerwy.

28. Zestawienie zmian w stanie posiadania akcji RAFAKO S.A. lub uprawnień do nich (opcji) przez osoby zarządzające i nadzorujące jednostek należących do Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją, zgodnie z posiadanymi przez RAFAKO S.A. informacjami, w okresie od przekazania poprzedniego sprawozdania finansowego

Zgodnie z posiadanymi przez RAFAKO S.A. informacjami, wg stanu na dzień sporządzenia niniejszego raportu, stan akcji RAFAKO S.A. będących w posiadaniu członków władz Spółek wchodzących w skład Grupy objętych konsolidacją przedstawia się następująco:

	Nazwa spółki	Stan na 07.09.2018	Zwiększenia stanu posiadania	Zmniejszenia stanu posiadania	Stan na 27.11.2018
Osoba zarządzająca					
Agnieszka Wasilewska- Semail – Prezes Zarządu	RAFAKO S.A.	20 245	40 000	–	60 245
Edward Kasprzak Wiceprezes Zarządu*	RAFAKO S.A.	24 450	–	–	24 450
Jarosław Dusiło Wiceprezes Zarządu	RAFAKO S.A.	20 000	24 000	–	44 000
Osoba nadzorująca					
	–	–	–	–	–

* w dniu 30 października 2018 roku Pan Edward Kasprzak złożył rezygnację z zasiadania w Zarządzie RAFAKO S.A., co zostało szerzej opisane w nocie 23

W dniu 12 września 2018 roku jednostka dominująca otrzymała zawiadomienie złożone w trybie w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia MAR o nabyciu akcji RAFAKO S.A. przez Panią Agnieszkę Wasilewską – Semail – osobę pełniącą obowiązki zarządcze w RAFAKO S.A., tj. Prezesa Zarządu Spółki.

W dniu 13 września 2018 roku jednostka dominująca otrzymała zawiadomienie złożone w trybie w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia MAR o nabyciu akcji RAFAKO S.A. przez Pana Jarosława Dusiło – osobę pełniącą obowiązki zarządcze w RAFAKO S.A., tj. Wiceprezesa Zarządu Spółki.

29. Akcjonariusze posiadający co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na WZ RAFAKO S.A., jednostki dominującej na dzień przekazania niniejszego śródrocznego skróconego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Nazwa podmiotu	Liczba akcji (w sztukach)	Liczba głosów wynikających z posiadanych akcji	Udział w kapitale zakładowym	Procentowy udział w ogólnej liczbie głosów na WZA
PBG S.A., Multaros Trading Company Ltd. oraz Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych zgodnie z porozumieniem z dnia 24 października 2017 r. o którym mowa w art. 87 ust. 1 pkt 6) Ustawy o Ofercie Publicznej(*), w tym:				
- PBG S.A.(*)	55 081 769	55 081 769	43,22%	43,22%
- Multaros Trading Company Limited (spółka zależna od PBG S.A.)(*)(**)	7 665 999	7 665 999	6,02%	6,02%
- Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych (**)	34 800 001	34 800 001	27,31%	27,31%
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny zarządzany przez Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A. (****)	12 615 769	12 615 769	9,90%	9,90%
Pozostali	12 582 710	12 582 710	9,87%	9,87%
	59 767 519	59 767 519	46,90%	46,90%

(*) stan akcji na podstawie zawiadomienia od PBG i Multaros z dnia 28 grudnia 2017 roku.

(**) stan akcji na podstawie zawiadomienia Funduszu Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych z dnia 3 stycznia 2018 roku,

(***) Multaros Trading Company Ltd. jest spółką zależną PBG S.A. w związku z czym spółka RAFAKO S.A. („Spółka”) jest pośrednio kontrolowana przez PBG, która posiada łącznie, bezpośrednio i pośrednio, 42.466.000 akcji Spółki stanowiących 33,32% kapitału zakładowego Spółki i uprawniających do wykonywania 33,32% głosów ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Spółki,

(****) liczba akcji oszacowana na podstawie rocznej struktury aktywów opublikowanej przez Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny (stan na dzień 29.12.2017).

30. Wynagrodzenia członków Zarządu i Rady Nadzorczej jednostki dominującej oraz spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej

Wynagrodzenie wypłacone członkom Zarządów, Rad Nadzorczych jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej za okres 9 miesięcy zakończony 30 września 2018 roku przedstawiało się następująco:

	<i>Wynagrodzenie zasadnicze</i>	<i>Wynagrodzenie wypłacone w postaci nagród</i>	<i>Wynagrodzenie z pozostałych tytułów</i>
RAFAKO S.A. – jednostka dominująca			
Zarząd	2 311	–	206
Rada Nadzorcza	612	–	630
PGL-DOM Sp. z o.o. – jednostka zależna			
Zarząd	81	43	–
Rada Nadzorcza	141	–	–
RAFAKO ENGINEERING Sp. z o.o. – jednostka zależna			
Zarząd	160	150	–
Rada Nadzorcza	116	137	–
ENERGOTECHNIKA ENGINEERING Sp. z o.o. – jednostka zależna pośrednio			
Zarząd	360	122	–
Rada Nadzorcza	30	–	–
E001RK Sp. z o.o. – jednostka zależna			
Zarząd	126	–	–
Rada Nadzorcza	–	–	–
E003B7 Sp. z o.o. – jednostka zależna			
Zarząd	1 167	1 017	–
Rada Nadzorcza	810	720	–
RENG – NANO Sp. z o.o. – jednostka zależna			
Zarząd	162	–	–
Rada Nadzorcza	–	–	–

31. Portfel zamówień

Wartość portfela zamówień Grupy Kapitałowej RAFAKO na dzień 30 września 2018 wynosiła ponad 3,1 miliarda złotych. Największą część stanowi projekt Jaworzno – 1,0 miliarda złotych, z czego 0,1 miliarda złotych pozostało do realizacji przez jednostkę dominującą, a 0,9 miliarda złotych poprzez spółkę celową SPV Jaworzno. Portfel zamówień nie uwzględnia kontraktu w Opolu (3,2 miliarda złotych przypadające na jednostkę dominującą zostało podzlecone w całości podmiotowi spoza Grupy Kapitałowej RAFAKO z czego do wykonania zostało 0,4 miliarda złotych).

PORTFEL ZAMÓWIENÍ				
30 września 2018		31 grudzień 2017		
~3,16 mld PLN		~3,1 mld PLN		
	PORTFEL ZAMÓWIENÍ na 30.09.2018	Realizacja w latach		
		X-XII 2018	2019	po 2019
RAZEM	~3,16 mld	~0,35 mld	~2,16 mld	~0,65 mld
Grupa RAFAKO	~2,22 mld	~0,20 mld	~1,39 mld	~0,63 mld
Jaworzno 910MW	~0,94 mld	~0,15 mld	~0,77 mld	~0,02 mld

Informacje dotyczące wartości portfela zamówień Grupy Kapitałowej RAFAKO zostały zaprezentowane w niniejszym dokumencie z zastrzeżeniem następujących założeń:

- wartość ta stanowi zagregowaną wartość wynagrodzeń Grupy Kapitałowej RAFAKO, wskazanych w poszczególnych kontraktach, które zostały zawarte przez Spółki Grupy Kapitałowej do dnia 30 września 2018 roku; nie uwzględnia ona kontraktów planowanych, ale jeszcze nie zawartych, natomiast uwzględnia kontrakty podpisane warunkowo.
- wartość portfela zamówień została wskazana na dzień 30 września 2018 roku; ostateczne przychody z kontraktów oraz okresy ich realizacji zależą od wielu czynników, w tym niezależnych od Grupy Kapitałowej RAFAKO.

32. Czynniki mające istotny wpływ na wyniki do uzyskania w czwartym kwartale 2018 roku

- Możliwość zmiany wysokości szacunków kosztów dotyczących realizowanych kontraktów, m.in. w następstwie prowadzonej kontraktacji zakupu wyrobów i usług, które mogą wpłynąć „in plus” lub „in minus” na wynik do rozpoznania po 30 września 2018 roku;
- Wystarczalność utworzonych rezerw i odpisów dotyczących realizowanych kontraktów;
- Ryzyko wystąpienia konieczności utworzenia rezerw na kary kontraktowe za nieterminową realizację lub za niedotrzymanie gwarantowanych parametrów technicznych niektórych kontraktów;
- Możliwość poniesienia ewentualnych kosztów napraw, remontów, modernizacji w umownym okresie gwarancyjnym nieobjętych utworzoną rezerwą na naprawy gwarancyjne;
- Kształtowanie się kursu złotego do EUR, bowiem znaczące zmiany kursu euro mogą mieć istotny wpływ na zmianę rentowności realizowanych kontraktów denominowanych w EUR;
- Ryzyko związane z niezyskaniem niezbędnych gwarancji finansowych umożliwiających pozyskanie i realizację kontraktów.

33. Zdarzenia następujące po zakończeniu okresu sprawozdawczego

Po zakończeniu okresu sprawozdawczego nie miały miejsca zdarzenia, które miałyby istotny wpływ na wynik finansowy Grupy.

W dniu 10 października 2018 roku konsorcjum RAFAKO S.A. oraz Mostostal Warszawa S.A. i Polimex-Mostostal S.A. zawarło z PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A. aneks nr 9 do umowy z dnia 15 lutego 2012 roku na budowę bloków energetycznych nr 5 i 6 w PGE GiEK S.A. Oddział Elektrownia Opole realizowanej przez Konsorcjum oraz GE Power sp. z o.o., które jest generalnym projektantem oraz pełni funkcję lidera konsorcjum zarządzającego realizacją Projektu. Na mocy zawartego Aneksu zmianie uległ termin przekazania do eksploatacji bloków nr 5 i 6, co powinno nastąpić odpowiednio do 15 czerwca 2019 roku oraz 30 września 2019 roku. Strony potwierdziły również wysokość wynagrodzenia należnego Konsorcjum, pod warunkiem dotrzymania uzgodnionych w Aneksie terminów przekazania bloków do eksploatacji.

W dniu 30 października 2018 roku dokonane zostały zmiany w organach RAFAKO S.A., które są wynikiem realizacji strategii oraz konsekwencją wewnętrznej reorganizacji prowadzonej od 2016 roku i które zostały szerzej opisane w nocie 23.

W dniu 6 listopada 2018 roku jednostka dominująca otrzymała zawiadomienie od firmy Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ – SYSTEM S.A. z siedzibą w Warszawie o unieważnieniu postępowania przetargowego w przedmiocie wykonania robót budowlanych dla zadania inwestycyjnego pn. „Budowa gazociągu DN 1000 MOP 8,4 MPa Pogórska Wola-Tworzeń”. Oferta RAFAKO S.A. złożona w konsorcjum z Przedsiębiorstwem Budowy Kopalń PeBeKa S.A. została wcześniej wskazana przez Zamawiającego jako najkorzystniejsza w w/w postępowaniu przetargowym. Wartość oferty konsorcjum wynosiła łącznie 687 mln PLN netto (tj. 845 mln PLN brutto), z czego 50% to udział RAFAKO S.A. Postępowanie przetargowe zostało unieważnione w związku z przekroczeniem przez najkorzystniejszą ofertę budżetu, który zamawiający zamierzał przeznaczyć na sfinansowanie projektu.

W dniu 21 listopada 2018 roku spółka RAFAKO S.A. powzięła informację o wyborze przez firmę Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ – SYSTEM S.A. z siedzibą w Warszawie oferty jednostki dominującej (lider Konsorcjum) złożonej w konsorcjum z PBG oil and gas Sp. z o.o. (członek Konsorcjum), jako najkorzystniejszej w postępowaniu przetargowym na wykonanie robót budowlanych dla zadania inwestycyjnego pn. „Budowa Tłoczni Kędzierzyn”. Wartość oferty konsorcjum to łącznie 168,7 mln złotych netto (tj. 207,5 mln złotych brutto), z czego udział RAFAKO S.A. wynosi 95%. Termin realizacji zadania to 25 miesięcy od dnia zawarcia umowy.

Niniejsze śródroczne skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało zatwierdzone do publikacji w dniu 6 września 2018 roku uchwałą Zarządu RAFAKO S.A. z dnia 27 listopada 2018 roku.

Podpisy:

27 listopada 2018 roku	Jerzy Wiśniewski	Prezes Zarządu	.....
27 listopada 2018 roku	Agnieszka Wasilewska-Semail	Wiceprezes Zarządu	.....
27 listopada 2018 roku	Jarosław Dusiło	Wiceprezes Zarządu	.....
27 listopada 2018 roku	Jolanta Markowicz	Główny Księgowy	.....